

Analiza transfera i plaća profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj i svijetu

Vlah, Hrvoje

Graduate thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:201716>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository - Polytechnic of Međimurje Undergraduate and Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ

MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

Hrvoje Vlah

**ANALIZA TRANSFERA I PLAĆA PROFESIONALNIH
NOGOMETAŠA U HRVATSKOJ I SVIJETU**

DIPLOMSKI RAD

Čakovec, rujan 2023.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ

MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

Hrvoje Vlah

**ANALIZA TRANSFERA I PLAĆA PROFESIONALNIH
NOGOMETAŠA U HRVATSKOJ I SVIJETU**

**ANALYSIS OF TRANSFERS AND SALARIES OF
PROFESSIONAL FOOTBALL PLAYERS IN CROATIA
AND AROUND THE WORLD**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

doc. dr. sc. Nevenka Breslauer, prof. struč. stud.

Čakovec, rujan 2023.

Čakovec, 20. veljače 2023.

DIPLOMSKI ZADATAK br. 2022-MTSD-R-86

Pristupnik: **Hrvoje Vlah (0016117791)**
Studij: Redoviti specijalistički diplomski stručni studij Menadžment turizma i sporta

Zadatak: **Analiza transfera i plaća profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj i svijetu**

Opis zadatka:

U završnom radu prikazati će se transferi i plaće profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj i svijetu, usporediti ih sa ostalim sportovima te prikazati transfere kroz povijest. Isto tako, prikazati će se povezanost i međusobni utjecaj transfera i plaća u profesionalnom nogometu i poduzetništva s osvrtom na investitore, sponzorstva i financijski fair play. Kako bi se ova tema uspješno obradila, u ovom će se radu pojasniti i definirati profesionalni i amaterski nogomet, pojam transfera sportaša, pravni okvir transfera i sudionici u transferu.

Rok za predaju rada: 20. rujna 2023.

Mentor:

doc. dr. sc. Nevenka Breslauer

Predsjednik povjerenstva za
diplomski ispit:

ZAHVALA

Zahvaljujem svojoj mentorici doc. dr. sc. Nevenki Breslauer, prof. struč. stud. na vrijednim i korisnim savjetima i smjericama, uloženom vremenu te motivaciji tijekom pisanja diplomskoga rada. Također, želim izraziti veliku zahvalnost svojoj obitelji na neprestanoj podršci tijekom studiranja. Vaša podrška bila je ključna za moj uspjeh i bez nje ne bih uspio. Hvala svima!

Hrvoje Vlah

SAŽETAK

Profesionalni nogometaši odabrani su pojedinci čija popularnost izvire iz masovne privlačnosti nogometa kao sporta. Interes javnosti za nogomet nije ograničen samo na sportska natjecanja i rezultate, već se s jednakom, ako ne i većom pozornošću usmjerava na događaje izvan samih sportskih terena, osobito na plaće i transfere igrača.

Diplomski rad „Analiza transfera i plaća profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj i svijetu“ daje analizu različitih aspekata profesionalnoga nogometa fokusirajući se na transfere i plaće igrača. Rad definira koncept profesionalnoga i amaterskoga sporta, pravne odnose u procesu transfera, postupak registracije nogometaša te važnost prijelaznoga roka. Diplomskim radom obuhvaćene su vrste transfera i transferne naknade, najveći nogometni transferi u svijetu i najplaćeniji nogometaši u Hrvatskoj i u svijetu. U kontekstu poduzetništva u nogometu, rad analizira najuspješnije menadžere (agente) u nogometnom svijetu. Nadalje, uspoređuju se plaće nogometaša s plaćama drugih profesionalnih sportaša te profesionalni nogomet u Hrvatskoj i ostalim zemljama u Europi i svijetu. U završnom dijelu analiziran je muški i ženski nogomet s osvrtom na razlike i razloge veće uspješnosti te popularnosti muškoga nogometa.

Ključne riječi: profesionalni nogometaši, transferi, plaće, pravni odnosi, poduzetništvo

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD	7
2. POVIJEST NOGOMETA.....	8
2.1. Moderni nogomet	9
2.2. Sustav natjecanja u nogometu	10
2.3. Pravni odnosi u transferu	12
2.3.1. Ugovori nogometaša i kluba	13
2.3.2. Prava i obveze nogometnog posrednika.....	14
2.3.3. Prava i obveze profesionalnog nogometaša	15
2.3.4. Prava i obveze nogometnih klubova	15
3. PROFESIONALNI I AMATERSKI NOGOMET.....	17
3.1. Profesionalni sport.....	17
3.2. Amaterski sport.....	18
3.3. Registracija nogometaša	19
3.3.1. Prijelazni rok.....	20
3.4. Vrste transfera.....	21
3.5. Transferna naknada.....	23
4. TRANSFERI U NOGOMETU	25
4.1. Poduzetništvo u nogometu.....	26
4.2. Najveći transferi u nogometu.....	27
4.3. Najplaćeniji nogometaši svijeta.....	31
4.4. Najuspješniji menadžeri (agenti) u nogometu	33
5. CILJEVI, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	38
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	39
7. ZAKLJUČAK	56
Literatura	58
Popis slika	62
Popis tablica	63

1. UVOD

Nogomet je timski sportski susret koji se igra između dvije ekipe kojima je cilj ostvariti pobjedu postizanjem što više golova u protivnička vrata. Nogometni teren pravokutnog je oblika i može se razlikovati veličinom – maksimalne dimenzije terena su 120 m x 90 m, a minimalne dimenzije 90 m x 45 m. Teren je podijeljen u dva jednaka dijela te svaki sadrži kazneni i vratarev prostor na kojemu se nalazi gol označen vratnicama međusobno udaljenima 7,32 m i visine 2,44 m. Nogomet se igra nogometnom loptom opsega između 68 i 70 cm te mase između 410 i 450 g. Pravila nogometne igre strogo su definirana pa tako igrači loptu mogu dodirivati čitavim tijelom, osim rukama. Gol se postiže kad lopta cijelim obujmom prijeđe poprečnu crtu između vratnica. Ekipu čini 11 igrača s ulogama golmana, braniča, veznjaka i napadača. Igra je podijeljena u dva poluvremena u trajanju od 45 minuta uz odmor na poluvremenu od 15 minuta.

Transferi i plaće profesionalnih nogometaša u Hrvatskoj i svijetu zanimljiva su tema kako za nogometni svijet tako i za navijače i poklonike nogometa, *najvažnije sporedne stvari na svijetu*. Pojam transfera nogometaša definira se kao postupak prijelaza igrača iz kluba u kojemu je bio registriran u klub za koji će biti registriran, uz uvjet da je igrač s novim klubom sklopio ugovor. Plaća nogometaša financijska je naknada dodijeljena profesionalnim igračima za sudjelovanje u natjecanju u sportskim klubovima ili nacionalnim selekcijama. Visina plaće ovisi o klubu za koji igrač nastupa, njegovim igračkim sposobnostima i timskom uspjehu, a uključuje fiksni dio plaće te dodatne bonuse i premije temeljene na rezultatima i uspjehu igrača. U nekim slučajevima profesionalni nogometaši mogu ostvariti iznimno visoke plaće čime se svrstavaju na vrh ljestvice najplaćenijih sportaša svijeta. Visina transfernih naknada i plaća u nogometu ovisi o faktorima kao što su popularnost sporta, nivo natjecanja, broj sponzora i sponzorskih ugovora, sposobnost nogometnih posrednika te opća financijska situacija u sportskoj industriji.

2. POVIJEST NOGOMETA

Počeci nogometne igre sežu u daleku prošlost iako nije poznato gdje se i kada odigrala prva igra loptom, preteča današnjega nogometa. Poznato je da su stari Grci sudjelovali u momčadskoj igri loptom zvanom *episkyros* ili *pheninda*, dok su Rimljani igrali *harpastum*. Također, više od dvije tisuće godina stare slike u Kini prikazuju muškarce i žene kako se zabavljaju igrajući drevnu kinesku igru *tsu chu* u kojoj igrači pokušavaju izbaciti loptu od punjene životinjske kože kroz štapove bambusa visoke do deset metara. Indijanci u Americi igrali su *pasuckuakohowog*, igru u kojoj su se okupljeni igrali loptom nogama na terenu dužine 1600 metara s golovima širine i do 800 metara. Inuiti su svoju igru loptom punjenom travom, mahovinom i životinjskom dlakom igrali na ledu i nazvali je *aqsaqtuk*. Srednjovjekovna Europa u mnogim je gradovima zabranjivala nogomet smatrajući ga izrazito grubim i nasilnim pa se primjerice 1660. godine u engleskom gradu Scarborough na nogometaše primjenjivala kazna mučenjem. Unatoč tome, nogomet je u Europi bio veoma popularan, osobito u Engleskoj, Škotskoj i Italiji. Talijani su igru u 16. stoljeću nazvali *calcio* i bila je rezervirana za aristokrate, crkvene dostojanstvenike i pape. *Calcio* su igrale ekipe od 27 muškaraca, a pogodak se brojio kada bi lopta bila prebačena preko određenog mjesta na rubu terena. S obzirom na sve navedeno, može se reći da se današnji nogomet razvio iz nekoliko različitih igara iz prošlosti (Gifford, 2006).

Krajem 18. i početkom 19. stoljeća igra udaranja i guranja lopte igrala se u privatnim srednjim školama i sveučilištima diljem Velike Britanije. Pravila igre razlikovala su se od mjesta do mjesta, a prva nogometna pravila sastavili su 1848. godine igrači na Sveučilištu Cambridge. Navedeni pokušaj uvođenja reda i pravila u nogometnu igru bio je samo djelomično uspješan. Godine 1863. u Londonu su se sastali predstavnici 12 nogometnih klubova te su osnovali Nogometni savez i razvili pravila nogometne igre. U Engleskoj se razvio nogomet kakav i danas poznajemo, pa možemo reći da su Englezi začetnici modernoga nogometa. Godine 1871. organiziran je Kup nogometnog saveza (FA kup), najstarije nogometno natjecanje na svijetu koje se održava i dandanas. Prva međunarodna nogometna utakmica odigrana je 1872. godine između reprezentacija Engleske i Škotske, a 1888. godine osnovana je prva nogometna liga u Engleskoj. Godine 1895. u Londonu je Međunarodna nogometna organizacija (*International Football Association*) izdala službena nogometna pravila koja se koriste i danas (Gifford, 2006).

2.1. Moderni nogomet

Nogomet kakav danas poznajemo organiziran je nogomet u okviru nacionalnih nogometnih saveza. U njemu mogu sudjelovati profesionalni igrači i igrači amateri. Igra se unutar klubova koji predstavljaju ili udružuju udruge ili trgovačka društva registrirana za obavljanje djelatnosti sudjelovanja u nogometnim natjecanjima te pružanja poduke iz nogometa sukladno Pravilima nogometne igre koje izdaje Međunarodni odbor nogometnih saveza IFAB (IFAB, 2021).

Svjetska nogometna federacija (*Fédération Internationale de Football Association*, nadalje u radu FIFA) i Kontinentalna nogometna federacija (nadalje u radu UEFA) nadziru moderni nogomet. FIFA ima sjedište u Švicarskoj u Zürichu, osnovana je 1904. godine u Parizu, a danas okuplja 211 članica. Organizira i provodi brojna nogometna natjecanja, uključujući Svjetski kup za klubove, Svjetsko prvenstvo za žene, natjecanja za igrače do 20 i do 17 godina i, dakako, najvažnije i najveće nogometno natjecanje, Svjetsko prvenstvo u nogometu koje se održava svake četiri godine. Krovna svjetska nogometna organizacija ima vrlo važnu ulogu u razvoju nogometne igre diljem svijeta, u promicanju *fair play*a i etičkih načela te u zaštiti igrača i navijača. Počevši od 1930 (Urugvaj), FIFA je glavni organizator svjetskih prvenstava u nogometu za nacionalne reprezentacije.

Brazil je najuspješnija zemlja s pet osvojenih naslova prvaka svijeta (1958., 1962., 1970., 1994. i 2002.). Nakon toga, Italija i Njemačka dijele drugo i treće mjesto s četiri naslova prvaka (Italija 1934., 1938., 1982. i 2006.), (Njemačka 1954., 1974., 1990. i 2014.). Tri naslova prvaka osvojila je Argentina (1978., 1986. i 2022.), dok su po dva naslova prvaka osvojili Urugvaj (1930. i 1950.) i Francuska (1998. i 2018.). Po jedan naslov prvaka imaju Engleska (1966.) i Španjolska (2010.) (Enciklopedija.hr, 2023).

Hrvatska nogometna reprezentacija ostvarila je impresivne uspjehe tijekom svjetskih nogometnih prvenstava. Na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj 1998. godine osvojila je broncu pobijedivši Nizozemsku u utakmici za treće mjesto. Godine 2018. na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Rusiji Hrvatska nogometna reprezentacija ulaskom u finale ostvarila je najveći uspjeh u svojoj nogometnoj povijesti. U finalu su bili bolji Francuzi te je Hrvatska nogometna reprezentacija tako osvojila drugo mjesto. Godine 2022. na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Katru Hrvatska nogometna reprezentacija osvojila je treće mjesto nakon pobjede nad Marokom.

Europska nogometna unija – UEFA (*Union of European Football Associations*) sa sjedištem u Nyonu u Švicarskoj osnovana je 1955. godine s ciljem nadziranja nogometnih natjecanja na području Europe. UEFA provodi i organizira brojna nogometna natjecanja poput Lige prvaka, Europske lige, Konferencijske lige, Europskog prvenstva i drugih regionalnih natjecanja na području Europe. Europsko prvenstvo u nogometu održava se od 1960. godine (Francuska) svake četiri godine. Najuspješnije nacije na Europskom prvenstvu su Španjolska (1964., 2008. i 2012.) i Njemačka (1972., 1980. i 1996.) s po tri osvojena naslova prvaka. Dva naslova prvaka imaju Italija (1968. i 2020.) i Francuska (1984. i 2000.), a po jednu titulu osvojile su Nizozemska (1988.), Danska (1992.), Grčka (2004.), Sovjetski Savez (1960.), Čehoslovačka (1976.) i Portugal (2016.) (Enciklopedija.hr, 2023).

2.2. Sustav natjecanja u nogometu

Nogometni klubovi u Hrvatskoj udruženi su u županijski i nacionalni nogometni savez, a nacionalni se savezi udružuju na kontinentalnoj (UEFA) i svjetskoj (FIFA) razini.

Hrvatski nogometni savez (HNS) udruga je osnovana s ciljem da potiče, promiče i skrbi o hrvatskom nogometu te ga predstavlja u međunarodnim odnosima. Članove Skupštine HNS-a čine dvojica zastupnika iz svakoga županijskoga nogometnog saveza i jedan zastupnik Udruženja klubova prve i druge hrvatske nogometne lige.

U svijetu sporta pojavljuje se nekoliko podjela sustava natjecanja, a to su prema Milanoviću (2005.): ligaški sustav, kup sustav, turnirski sustav, kombinirani sustav, mitinzi.

➔ **Ligaški sustav** natjecanja nalazi najširu primjenu u ekipnim sportovima. Različite nacionalne nogometne lige primjenjuju ligaški format za svoja prvenstva. Na nacionalnoj razini klubovi sudjeluju u ligaškim natjecanjima te tijekom natjecateljske sezone ostvaruju svoj poredak. Ovaj pristup natjecanjima nije ograničen samo na profesionalni nogomet već se također koristi i na amaterskoj razini. Struktura natjecanja unutar ligaškog sustava razlikuje se s obzirom na broj sudionika i broj međusobnih susreta. Uobičajeno je da ligaški sustav uključuje najmanje šest, a rijetko više od dvadeset sudionika. Broj krugova, odnosno međusobnih susreta, obično varira između jednog i četiri. Tijekom svakog odigranog susreta sudionici osvajaju određeni broj bodova što ovisi o ishodu susreta. Nogometni klub koji je ostvario pobjedu dobiva tri boda, poraženi tim dobiva nula bodova, dok za neriješeni rezultat oba tima dobivaju po jedan bod. Konačni poredak određuje se nakon posljednjeg odigranog kola pri čemu ekipa s najvećim brojem osvojenih bodova osvaja prvo mjesto, dok ekipa s najmanje

bodova zauzima posljednje mjesto. Ligaški format natjecanja u nekim slučajevima uključuje doigravanje, tj. dodatne međusobne susrete između najuspješnijih sudionika. Faza ovakvoga tipa doigravanja ima za cilj odabrati ukupnog pobjednika lige pružajući dodatnu dimenziju natjecanju (Hublin; Breslauer, 2010).

➔ **Kup sustav** predstavlja natjecateljski model temeljen na ispadanju, što je upravo njegova glavna karakteristika. Svaki pojedinačni susret unutar navedenoga sustava nosi iznimnu važnost jer pobjednički tim nastavlja igrati u natjecanju, a poraženi je tim eliminiran. Pristup natjecanjima takvoga tipa primjenjuje se na različitim sportskim razinama, a uključuje profesionalni, amaterski i rekreativni nogomet. Kup sustav posebno se prilagođava natjecanjima s ograničenim trajanjem u koja je moguće uključiti velik broj sudionika. Osobita prednost kup sustava ogleda se u sposobnosti suzbijanja potrebe za velikim brojem međusobnih susreta.

Kup sustav istovremeno donosi i ograničenje s obzirom na broj susreta koje većina sudionika može odigrati. Polovica sudionika napušta natjecanje već nakon prvoga kruga. Format kup sustava razlikuju se prema broju sudionika pri čemu se optimalan broj sudionika kreće u potencijama broja dva, npr. 4, 8, 16, 32 ili 64 sudionika (Hublin; Breslauer, 2010).

➔ **Turnirski sustav i kombinirani sustav** predstavljaju sustave natjecanja koji otvaraju vrata raznolikim varijacijama u pogledu strukture i formata natjecanja. Ovisno o potrebama i ciljevima, turniri mogu zauzeti širok raspon vremenskoga trajanja protežući se od jednodnevnih događaja pa sve do višetjednih spektakala. Turnirski i kombinirani sustavi natjecanja pristupačni su za sudionike svih razina vještina i dobnih skupina te se mogu primijeniti i u individualnim i ekipnim sportovima. Raznolikost broja sudionika može se kretati od nekoliko pojedinaca do znatno većih skupina, čak i više stotina.

Turnirski sustav može se prilagoditi kup sustavu ili koristiti kao osnova za razne kombinacije. Postoje tri najčešće upotrebljavane varijante. Prva varijanta uključuje kup sustav s razigravanjem. Prema tom scenariju, timovi koji pretrpe poraz ne napuštaju natjecanje, već se dalje natječu protiv drugih timova koji su također izgubili u istom krugu. Omogućuje se kontinuirani napredak pobjednika i pruža prilika poraženima da se iznova bore. Kup sustav s razigravanjem osigurava rangiranje svih sudionika od prvog do posljednjeg mjesta te osigurava da svaki sudionik odigra jednak broj utakmica.

Druga varijanta podrazumijeva *utješni turnir* unutar kup sustava. Svim ekipama koje su pretrpjele poraz u prvom susretu tako se otvara mogućnost da sudjeluju u *utješnom turniru* gdje se međusobno suočavaju. Svaki tim ima priliku odigrati najmanje dva susreta. Treća varijanta uključuje *kup sustav uz rapasaž* u kojemu poražena ekipa nastavlja igrati dalje u natjecanju. Ispadanje ovisi ne samo o njihovim rezultatima već i o uspješnosti protivnika od kojega su pretrpjeli poraz.

Česti oblik turnirskoga natjecanja je *round robin*, poznat i kao sustav igranja po skupinama. Sudionici se raspoređuju u nekoliko skupina s jednakim ili približno jednakim brojem natjecatelja. Svaka grupa odrađuje međusobne utakmice u ligaškom formatu pri čemu svaka ekipa igra protiv svih ostalih. Jedan ili više najboljih sudionika iz svake grupe idu u sljedeći krug natjecanja koji se može odvijati unutar skupina ili prelaziti na kup sustav, odnosno ispadanje. Format ovakvoga tipa osigurava svakom sudioniku više prilika za igranje, čak i uz eventualni poraz jer se i dalje može osvojiti prvo mjesto. Sustav igranja po skupinama koristi se na prestižnim događanjima kao što su Svjetsko i Europsko nogometno prvenstvo, Liga prvaka, Europska liga, Konferencijska liga i slično (Hublin; Breslauer, 2010).

➔ **Mitinzi** su sustavi natjecanja najčešće korišteni u atletici i plivanju.

Svi navedeni sustavi, osim mitinga, sustavi su natjecanja u nogometu. Razumijevanje koncepta sportskih sustava omogućuje da se preciznim izborom sustava i formata natjecanja izravno kontrolira ravnoteža opterećenja i sposobnost prilagodbe vremenskim okvirima te tako formiraju temelji za postizanje optimalne razine zadovoljstva sudionika.

2.3. Pravni odnosi u transferu

Hrvatska, kao i ostale europske države, odnos između igrača i kluba ne temelji na članstvu, već na ugovoru između igrača i kluba. Konkretno, igrač s klubom sklapa Ugovor o profesionalnom igranju kojim se uspostavlja pravna veza i reguliraju uzajamna prava i obveze. Potpisivanjem ugovora igrač ne stječe status člana niti postaje dijelom kluba u smislu prava društava. Riječ je o standardiziranom ugovoru čiji sadržaj utvrđuju nadležna tijela Hrvatskoga nogometnog saveza (HNS) u skladu s propisanim pravilima autonomnoga sportskog prava.

Ugovor o profesionalnom igranju obuhvaća dvanaest ključnih odredbi, uglavnom unaprijed definiranih. Iako postoji ograničenje slobodnoga pregovaranja između igrača i kluba, to se primjenjuje samo na određena pitanja poput dodatnih obveza kluba, mjesečnih financijskih

naknada, poticaja te uvjeta za raskid ugovora. Klub koji dovodi stranoga državljanina kao igrača mora s njim zaključiti ugovor o radu, dok je obveza kluba koji dovodi igrača domaćega državljanina sklopiti s njim ugovor o profesionalnom igranju (J. Crnić i sur., 2009).

2.3.1. Ugovori nogometaša i kluba

Profesionalni nogometaš s klubom može sklopiti različite vrste ugovora kojim se reguliraju međusobna prava i obveze pa tako razlikujemo sljedeće vrste ugovora:

- **profesionalni ugovor** – sklapa se s igračem koji je navršio 16 godina i koji obavlja samostalne sportske djelatnosti sudjelovanja na sportskim natjecanjima,
- **ugovor o radu** – sklapa se s igračem koji je navršio 16 godina na vrijeme koje nije duže od tri godine,
- **stipendijski ugovor** – sklapa se s igračem koji je navršio 12 godina i to najduže do kraja natjecateljske sezone u kojoj igrač navršava 26 godina.

Ugovor s maloljetnicima zaključuje se najduže na tri godine. Svaki sklopljeni ugovor ili raskid ugovora mora se objaviti u informatičkom sustavu COMET (Pravilnik o statusu i registracijama igrača, 2022).

S obzirom na sve navedeno, jasno je da klubovi i igrači svoj pravni odnos uspostavljaju i temelje na odredbama sklopljenoga ugovora. Uvjet za nastup nekog igrača u službenim utakmicama kluba upravo je sklapanje ugovora, a potom registracija u nacionalnom nogometnom savezu kojemu klub pripada. Ako je riječ o međunarodnim transferima, ugovori o transferu provode se putem FIFA-ina sustava za usklađivanje transfera (FIFA TMS – *Transfer Matching System*). Cilj TMS-a je praćenje međunarodnih transfera, upravljanje transferima, pojednostavljenje postupaka međunarodnih transfera igrača te unapređenje transparentnosti i protoka podataka. TMS sustav zahtijeva unos svih relevantnih podataka vezanih uz međunarodne transfere igrača kako bi se jasno razlučila različita plaćanja povezana s transferima i omogućilo praćenje novčanih tijekova. Na taj način nacionalni savezi i klubovi koji sudjeluju u transferu potvrđuju da se ne radi o lažnim transferima ili pokušajima pranja novca prikrivanjem stvarnih novčanih tijekova. TMS također pruža zaštitu maloljetnih igrača stranih državljanina u međunarodnim transferima propisanim procedurama i odobrenjima koja se moraju dobiti i unijeti u sustav.

Prema definiciji FIFA-ina Pravilnika o statusu i transferu igrača, kada je riječ o vremenskim rokovima za zaključenje ugovora, najkraći rok za zaključenje ugovora je od datuma kada

ugovor stupa na snagu pa sve do kraja natjecateljske sezone, a najduži rok ograničen je na pet godina. Mogući su različiti rokovi ako su usklađeni s nacionalnim zakonodavstvom pojedinih saveza. Bez obzira na navedene rokove, igrači mlađi od 18 godina ne smiju potpisati profesionalni ugovor čiji je rok dulji od tri godine.

Djelovanje Arbitražnog suda Hrvatskoga nogometnog saveza uređeno je Pravilnikom o arbitražnom sudu koji je donio Izvršni odbor Hrvatskoga nogometnog saveza. Zadatak suda je razrješavanje imovinskih nesuglasica koje proizlaze iz odnosa među pojedinačnim subjektima unutar Hrvatskoga nogometnog saveza. Navedena se funkcija ostvaruje sukladno odredbama Statuta i drugih propisa Hrvatskoga nogometnog saveza, kao i prema pravilima FIFA-e, UEFA-e i zakonodavstva Republike Hrvatske. Arbitražni sud Hrvatskoga nogometnog saveza intervenira u sporovima povezanim s primjenom ugovora o radu, ugovora o profesionalnom igranju i stipendijskih ugovora.

2.3.2. Prava i obveze nogometnog posrednika

Nogometni posrednici smiju pružati svoje usluge igračima ili klubovima isključivo ako su pismeno sklopili ugovor o zastupanju. U situaciji kada je igrač maloljetan, njegov zakonski skrbnik također treba sudjelovati u potpisivanju ugovora o zastupanju, sukladno relevantnim zakonima zemlje u kojoj igrač ima prebivalište. Ugovor o zastupanju traje najviše dvije godine, ali se može produžiti novim pisanim ugovorom za dodatne dvije godine. Nije dopušteno produženje ugovora bez sklapanja novog ugovora.

Ugovor o zastupanju treba jasno utvrditi odgovornost za plaćanje posredničkih usluga i odabrati prikladan način za to. Svi primjenjivi zakoni unutar saveza moraju se poštovati u potpunosti. Klijent posrednika za igrače isključivo je odgovoran za izravno plaćanje posredniku. Međutim, nakon zaključenja transakcije, igrač može dati pismeno ovlaštenje klubu za plaćanje posrednika u njegovo ime. Plaćanje u ime igrača mora se obavljati u skladu s općim uvjetima plaćanja koji su dogovoreni između igrača i posrednika.

Ugovor o zastupanju treba sadržavati sljedeće informacije: imena svih stranaka, trajanje ugovora, visinu naknade koju klijent plaća posredniku, opće uvjete plaćanja, datum potpisivanja i potpise svih stranaka. Ugovor o zastupanju sastavlja se u četiri primjerka koje moraju potpisati sve stranke. Prvi primjerak zadržava igrač ili klub, a drugi posrednik. Preporučuje se da posrednik dostavi treći i četvrti primjerak bivšem savezu i savezu kojemu igrač ili klub pripadaju radi registracije koja se mora obaviti u roku od 30 dana od potpisivanja ugovora.

2.3.3. Prava i obveze profesionalnog nogometaša

Profesionalni nogometaši obvezni su koristiti usluge isključivo licenciranih posrednika za igrače kako bi ih zastupali u pregovorima ili ponovnim pregovorima o ugovoru o zaposlenju. U situaciji kada igrač ne pregovara izravno s klubovima, ima obvezu surađivati samo s posrednicima za igrače koji posjeduju valjanu licencu, osim ako su članovi njegove obitelji ili ovlašteni odvjetnici. Svaki ugovor proizašao iz pregovora koje je obavio licencirani posrednik za igrače treba imati jasno naznačene podatke o tom posredniku. Ako igrač ne koristi usluge posrednika za igrače, tu je činjenicu potrebno eksplicitno navesti u relevantnom ugovoru o zapošljavanju. Planira li igrač prijeći u drugi klub unutar Hrvatskoga nogometnog saveza i registrirati se za taj klub, propisana je obveza da tijekom prijelaznoga razdoblja treba podnijeti pismeni zahtjev klubu u kojemu je trenutno registriran za izdavanje iskaznice i istupnice – potvrde o izlasku. Svoja prava profesionalni nogometaši ostvaruju i putem svjetske reprezentativne organizacije FIFPro koja obuhvaća 65 000 profesionalnih nogometaša te ima sjedište u Hoofddorpu u Nizozemskoj. Uključuje 66 nacionalnih saveza, a zadaća joj je intenzivirati solidarnosti među profesionalnim nogometašima. Središnji cilj FIFPro organizacije je promicanje autonomije nogometaša omogućavajući im slobodu odabira kluba prema vlastitim preferencijama i željama nakon isteka ugovora u trenutnom klubu.

2.3.4. Prava i obveze nogometnih klubova

Nogometni klub obvezan je predati prijavu za registraciju igrača sa svim pratećim dokumentima nadležnom tijelu za registraciju najkasnije posljednjeg dana prijelaznoga roka. Postupak registracije nužno mora biti zaključen u roku od osam dana od trenutka predaje dokumentacije. Županijski nogometni savez (ŽNS) ili Nogometni savez (NS) koji je registrirao igrača ima zadaću dostaviti Komisiji za ovjeru registracija HNS-a sveobuhvatnu dokumentaciju putem COMET sustava i elektroničke pošte. Svaka registracija igrača mora biti javno objavljena.

Nakon svakoga radnog dana tijekom kojega je provedena procedura registracije, tijelo odgovorno za ovjeru registracije unutar COMET sustava obznanjuje ugovore, klubove i igrače koji su registrirani. Igrač stječe pravo nastupa dan nakon što je registracija vidljiva unutar COMET sustava. COMET sustav HNS-a predstavlja informatički sustav namijenjen za izvođenje registracije klubova i igrača, kao i za bilježenje ugovora između klubova i igrača, uključujući ugovore vezane za transfer igrača između klubova. Navedeni je sustav usklađen s

načelima modela koji se primjenjuju na međunarodnoj razini, kao što je slučaj s FIFA sustavom za usklađivanje transfera (čl. 2. Pravilnik o statusu igrača i registracijama, 2022).

Ugovore o transferu igrača ili ugovore o zapošljavanju igrača klubovi mogu pregovarati uz posredovanje licenciranih posrednika za igrače. Klubovi su obvezni koristiti usluge licenciranih posrednika za igrače ako ne pregovaraju izravno s igračima, osim ako se radi o članovima obitelji ili ovlaštenim odvjetnicima. Prije potpisivanja ugovora s posrednikom za igrače klub je dužan provjeriti je li posrednik propisno licenciran. Svaki ugovor koji proizađe iz pregovora koji vodi licencirani posrednik za igrače obvezuje da se ime posrednika jasno navede. U slučaju da klub ne koristi posrednika za igrače, tu je činjenicu potrebno istaknuti u relevantnom ugovoru o transferu ili ugovoru o zaposlenju. Posrednik za igrače nema ovlasti primati naknadu za transfer igrača, uključujući bilo kakvu formu naknade za treniranje ili solidarni doprinos, izravno od kluba. Navedeno pravilo primjenjuje se na sve oblike plaćanja, uključujući i kamate na naknadu za transfer ili buduću transfernu vrijednost igrača.

3. PROFESIONALNI I AMATERSKI NOGOMET

Riječ *sport* dolazi od latinske riječi *disportare* koja se prevodi kao 'odnijeti ili raznositi' što bi preneseno značilo 'opustiti se'. Više je različitih autora pokušalo objasniti poimanje, bit i obujam djelovanja sporta kao aktivnosti, no ishodišna točka za definiranje sporta je definicija Međunarodne asocijacije za sportske znanosti i tjelesno vježbanje iz 1968. godine koja glasi: „Sport je svaka tjelesna aktivnost koja ima značaj igre i opseg mogućnosti natjecanja sa samim sobom ili s drugima.“

Prema Vijeću Europe i Europskoj povelji sporta koja je usvojena 1992. godine, pojam sporta podrazumijeva „svaki oblik fizičke aktivnosti koji kroz povremeno ili organizirano sudjelovanje, ima za cilj izražavanje i poboljšanje fizičke spremnosti i mentalnog zdravlja, formira društvene odnose ili rezultira sportskim rezultatima u natjecanjima na svim razinama“ (Bartoluci, Škorić, 2009).

Sportaš je „osoba koja sudjeluje u sportskoj pripremi odnosno treningu i službenom sportskom natjecanju s ciljem ostvarivanja što boljeg postignuća odnosno postizanja natjecateljskih rezultata u svim dobnim kategorijama i razinama sportskog natjecanja“ (čl. 8. Zakona o sportu, 2023).

Sportaš može biti profesionalni sportaš i sportaš amater (čl. 9. Zakona o sportu, 2023).

3.1. Profesionalni sport

Autori Bartoluci i Škorić (2009.) u svojoj knjizi *Menadžment u sportu* profesionalni sport definiraju preko sportskih aktivnosti u kojima su sudionici (sportaši, treneri, učitelji, menadžeri i sl.) u profesionalnom odnosu sa sportskim klubom, savezom ili nekom drugom sportskom organizacijom te iz navedenoga ugovornog odnosa ostvaruju prava iz radnoga odnosa, socijalna, zdravstvena i mirovinska, te primaju plaću za vlastiti rad.

Profesionalni sportaš je „onaj koji se bavi sportskim djelatnostima sudjelovanja u sportskom natjecanju i sportskoj pripremi kao osnovnim zanimanjem“ (čl. 10. Zakona o sportu, 2023).

U Hrvatskoj je profesionalizam u sportu najzastupljeniji u ekipnim sportovima, nogometu i rukometu, kao i u nekim pojedinačnim sportovima, tenisu, skijanju, hrvanju i streljaštvu. Jedan od najpopularnijih sportova na svijetu svakako je nogomet. Nogomet je sport kojim se mogu baviti svi, bez obzira na dob, spol ili mjesto prebivališta. Sve što je potrebno je lopta, teren i igrači. Međutim, profesionalno bavljenje nogometom danas zahtijeva poštivanje specifičnih pravila igre i pravila koja se primjenjuju na sve sudionike u nogometu. Možemo reći da je

nogomet sport koji je otvoren za sve, bez obzira na uvjerenja, boju kože ili vjeroispovijest. Svaki zaljubljenik u nogomet trebao bi imati priliku prisustvovati utakmicama uživo i doživjeti sve uzbuđenje koje ih prati, no nažalost, to nije uvijek slučaj. Europska nogometna publika sve više postaje multikulturalna što odražava raznolikost suvremenoga europskog društva. Osim toga, općenito je prihvaćena činjenica da je interes za nogomet i prisustvovanje utakmicama bitan dio europske kulture i tradicije.

Prema Pravilniku o statusu igrača i registracijama Hrvatskoga nogometnog saveza, igrač je nogometaš registriran u klubu koji pripada nekom od nacionalnih nogometnih saveza članova Svjetske nogometne federacije FIFA-e, a može biti profesionalni igrač ili igrač amater. Profesionalni igrač posjeduje pisani ugovor s klubom, koji su registrirala nadležna tijela nogometne organizacije, te je za svoj nastup i igranje plaćen više nego što iznose stvarni troškovi. Svi ostali igrači smatraju se igračima amaterima.

3.2. Amaterski sport

Sport u amaterskom okruženju uglavnom se odvija unutar sportskih organizacija koje pretežito imaju status udruga građana i sl., a ne profesionalnih poduzeća. Izraz *amaterski* u kontekstu sporta ne odnosi se na kvalitetu samoga sporta, već na način organizacije i financiranja (Bartoluci; Škorić, 2009).

Svoje prihode amaterske organizacije ostvaruju iz više izvora, no većinu čine proračunski izvori financiranja, potom sponzorstva, prodaja ulaznica i prodaja igrača.

Sportaš amater je „osoba koja se bavi sportskom aktivnošću i sudjeluje u službenim sportskim natjecanjima, ali nije profesionalni sportaš. Sportaš amater i sportski klub imaju mogućnost sklopiti stipendijski ugovor koji je ograničen na razdoblje do navršene 24. godine sportaša i s ukupnom godišnjom naknadom do 24.000,00 eura.“ (čl. 12. Zakona o sportu, 2023).

Za razliku od profesionalnoga igrača nogometaša, amater je igrač koji nije sklopio pisani ugovor s klubom i koji za svoj nastup i igranje nije plaćen više nego što iznose troškovi koje je stvarno imao (Pravilnik o statusu igrača i registracijama, 2022).

3.3. Registracija nogometaša

U Hrvatskoj pravo nastupa u organiziranom nogometu imaju samo registrirani igrači koji se samom prijavom za registraciju obvezuju na poštivanje Statuta Hrvatskoga nogometnog saveza, ali i drugih propisa nogometne organizacije te Statuta i ostalih propisa FIFA-e i UEFA-e. Pravila kojima se uređuju registracija, status, prava i obveze klubova i igrača, ugovori, transferi igrača i dr. regulirana su Pravilnikom o statusu i registracijama igrača Hrvatskoga nogometnog saveza. Prema tom se Pravilniku registrirati može svaki igrač s navršenih šest godina života prilikom čega će dobiti nacionalnu i FIFA identifikacijsku oznaku te iskaznicu kojom dokazuje registraciju za određeni klub.

Podatci o svim registracijama igrača nalaze se informatičkom sustavu Hrvatskoga nogometnog saveza COMET putem kojeg se registriraju klubovi i igrači, ugovori između klubova i igrača te ugovori o transferu igrača. U sustavu se nalaze i opći podatci o igraču, podatci o ugovornim stranama (klubovi) i podatci o svim uplatama temeljem pojedinoga ugovora o transferu (Pravilnik o statusu i registracijama igrača, 2022).

Igračka putovnica službeni je dokument koji obuhvaća sve relevantne informacije o nogometnoj karijeri igrača, počevši od natjecateljske godine u kojoj je igrač navršio 12 godina. Navedeni dokument prati igrača tijekom procesa registracije za klubove u koje se registrira i za koje nastupa. U igračkoj putovnici nalaze se podatci o statusu igrača te klubovima za koje je bio registriran. Igrači koji ispunjavaju uvjete propisane u FIFA-inu Pravilniku o statusu i transferima igrača te Pravilniku o statusu igrača i registracijama Hrvatskoga nogometnog saveza imaju mogućnost promjene kluba putem međunarodne dozvole za transfer. Igračka putovnica međunarodna je dozvola koja omogućuje registraciju igrača za klub koji se nalazi pod drugim nacionalnim savezom.

Izdavanje međunarodnih dozvola za prijenos igrača u Hrvatskoj obavlja Ured Hrvatskoga nogometnog saveza pridržavajući se smjernica usklađenih s pravilima FIFA-ina Pravilnika o statusu i transferu igrača. Spomenute dozvole ključni su dokumenti koji omogućuju igračima prijelaz u klubove koji su članovi drugih nacionalnih saveza.

Međunarodne dozvole za transfer izdaju se isključivo igračima koji su dostigli dob od 18 godina, osim u situacijama koje su posebno regulirane odredbama FIFA-ina Pravilnika o statusu i transferima igrača koje se odnose na zaštitu maloljetnika (čl. 61. Pravilnik o statusu i transferima igrača, 2022).

Zaštita maloljetnika važan je aspekt u procesu transfera igrača. U posebnim situacijama koje se odnose na maloljetne igrače može se odobriti iznimka od zahtjeva za dostizanje punoljetnosti prije izdavanja međunarodne dozvole za transfer. Na taj se način želi pravilno zaštititi interese i dobrobit maloljetnih igrača prilikom prijelaza iz jednoga kluba u drugi.

3.3.1. Prijelazni rok

Prijelazni rok jedino je razdoblje tijekom natjecateljske sezone u kojemu profesionalni igrač može promijeniti klupsku pripadnost prelaskom u novi klub i biti registriran u novom klubu. Svaki nacionalni savez ima različita prijelazna razdoblja u kojima se mogu obavljati transferi igrača.

Hrvatski nogometni savez odredio je zimski prijelazni rok u razdoblju od 18. siječnja do 15. veljače te ljetni prijelazni rok u razdoblju od 15. lipnja do 31. kolovoza svake godine koji se odnose na 1., 2. i 3. Hrvatsku nogometnu ligu te 1. Hrvatsku nogometnu ligu za žene. U malom nogometu ljetni prijelazni rok traje od 15. srpnja do 30. rujna, a zimski od 7. siječnja do 3. veljače svake godine. Primjera radi, svaki sport ima definirane različite prijelazne rokove pa je tako Hrvatski rukometni savez za natjecateljsku sezonu 2022./2023. odredio prijelazni rok u razdoblju od 1. srpnja 2022. do 28. veljače 2023. godine, a u hrvatskoj košarci određen je prijelazni rok u razdoblju od 3. kolovoza 2022. do 16. ožujka 2023. godine.

Nacionalni nogometni savezi obvezni su unijeti prijelazne rokove u FIFA-in Sustav usklađivanja transfera najmanje dvanaest mjeseci prije nego što stupi na snagu njihova primjena (čl. 29, Pravilnik o statusu igrača i registracijama, 2022).

Profesionalni nogometaši mogu se registrirati u novi klub samo tijekom jednog od dvaju mogućih prijelaznih rokova u natjecateljskoj sezoni. Međutim, postoje iznimke koje omogućuju registraciju izvan prijelaznoga roka, a odnose se na igrače čiji je ugovor s klubom istekao prije završetka prijelaznoga roka, igrače koji su sporazumno raskinuli ugovor sa starim klubom i sklopili ugovor s novim klubom te igrače čiji je ugovor raskinula FIFA.

Zaštićeno razdoblje definira se kao period od tri cjelovite natjecateljske godine ili tri godine koje slijede nakon zaključenja ugovora između profesionalnoga igrača i kluba ako je ugovor sklopljen prije igračeva 28. rođendana. Alternativno, zaštićeno razdoblje može obuhvatiti i dvije cjelovite natjecateljske godine ili dvije godine nakon što je sklopljen ugovor između profesionalnoga igrača i kluba nakon igračeva 28. rođendana.

U ključnim fazama natjecateljske sezone, kao što su borba za ostanak u ligi ili borba za naslov prvaka, neki klubovi dovode pojačanja u klub kupovinom novih igrača iz drugih klubova, nerijetko klubova rivala. Dovođenje igrača iz klubova rivala svojevrsni je pokušaj slabljenja konkurentskog kluba u cilju osvajanja naslova. Na takav je način primjerice Bayern München u nekoliko prijelaznih rokova u više natjecateljskih sezona kupovao ponajbolje igrače od najvećeg rivala i konkurenta u borbi za naslov prvaka Bundeslige, njemačke Borussije Dortmund, čime je osiguravao naslov prvaka.

3.4. Vrste transfera

Prema Težaku (2018), razlikujemo **nacionalni i međunarodni transfer sportaša**.

Transfer sportaša unutar istoga nacionalnog saveza naziva se nacionalnim transferom te se uređuje prema pravilima istoga saveza koja se odnose na transfere sportaša. S druge strane, prelazak sportaša u klub koji pripada drugom nacionalnom savezu definira se kao međunarodni transfer sportaša. Takav postupak mora biti usklađen s međunarodnim pravilima koja se odnose na status i transfere sportaša.

Nacionalni transfer pravno se uređuje pravilima nacionalnoga saveza u kojem se obavlja transfer, a koja odobrava FIFA, dok se međunarodni transfer igrača gdje igrač prelazi u klub koji pripada drugom nacionalnom savezu pravno uređuje FIFA-inim Pravilima o statusu i transferima igrača.

Privremeni transfer odnosi se na ustupanje, tj. posudbu igrača, a definiran je kao privremena registracija profesionalnoga igrača za klub kojemu je ustupljen od drugoga kluba temeljem Sporazuma o ustupanju sklopljenog između klubova i igrača. U klubu, prema Pravilniku o statusu igrača i registracijama Hrvatskoga nogometnog saveza, mogu biti najviše trojica igrača iz drugoga kluba istog ranga natjecanja, a najkraći rok za ustupanje je razdoblje između dvaju prijelaznih rokova te se svaki igrač može ustupiti dva puta tijekom natjecateljske sezone. Eventualno produženje moguće je za igrače u klubovima koji sudjeluju u kvalifikacijskim utakmicama do završetka kvalifikacija. Za svaki Sporazum o ustupanju igrača primjenjuju se identična pravila kao i za transfer igrača iz kluba u klub, uključujući i odredbe o naknadi za treniranje i razvoj igrača te mehanizma solidarnosti. Privremeni transfer igrača uređuje se sukladno istim pravilima koja reguliraju postupak nacionalnih i međunarodnih transfera. U praksi se termin *privremeni transfer* rijetko koristi te se umjesto toga prednost daje izrazima poput *ustupanje* ili *posudba igrača*.

Proces *posudbe* uključuje sklapanje ugovora između igrača i kluba iz kojega igrač privremeno prelazi, kao i kluba u koji igrač privremeno prelazi čime se stvara trostrani pravni odnos između igrača i obaju klubova. Važni elementi ovoga ugovora uključuju privremenu transfernu naknadu koju novi klub plaća matičnom klubu igrača. Bitno je istaknuti da je ovakva naknada za privremeni transfer znatno niža od uobičajene transferne naknade. Po isteku roka posudbe novi klub ima mogućnost otkupiti ugovor, tj. isplatiti preostali iznos transferne naknade, kako bi zadržao igrača u svojim redovima za daljnja natjecanja. Klub ima dvije opcije ako želi dovesti igrača koji je ugovorno vezan za drugi klub. Prva opcija je pregovaranje s igračem i njegovim klubom o transferu za što je preduvjet prijevremeni raskid ugovora uz plaćanje visokih odšteta. S druge strane, klub može pregovarati s klubom i igračem o privremenom transferu, odnosno posudbi. U tom slučaju klub plaća znatno manju transfernu naknadu u odnosu na moguću odštetu zbog prijevremenog raskida ugovora (J. Crnić i sur., 2009).

Praksa privremenih transfera igrača kontinuirano raste u nogometnom svijetu. Kada se u klubu javi problem nedostatka igrača, primjerice uslijed ozljeda, klub se odlučuje na privremene transfere, odnosno dovođenje igrača na posudbu. Sve više klubova stječe igrače kupovinom da bi ih zatim poslali na posudbe. Na taj način klubovi osiguravaju potencijalna pojačanja za budućnost te igračima omogućavaju razvoj u drugim klubovima. Većina igrača postaje predmetom unosne prodaje, a tek manji broj njih uspijeva izboriti mjesto u prvoj momčadi. Prema dostupnim podacima iz 2019. godine, talijanski nogometni klubovi prednjačili su u broju posuđenih igrača. Na prvom mjestu je Atalanta sa 76 posuđenih igrača, slijedi Juventus s 47, Chelsea s 41, Genoa s 41, Fiorentina s 34 te Chievo, Empoli, Parma, Sampdoria i Sassuolo s po 31 posuđenim igračem. Zanimljivo je spomenuti da se među prvih deset klubova po broju posuđenih igrača pojavljuje tek jedan engleski prvoligaš, Chelsea.

3.5. Transferna naknada

Transferna naknada predstavlja pravo kluba iz kojega igrač prelazi u novi klub da zahtijeva novčani iznos od novoga kluba kao nadoknadu za učinjena ulaganja u trening, razvoj i obrazovanje toga igrača. Navedena naknada pomaže klubovima koji prodaju igrače u osiguranju financijske stabilnosti. Transferna naknada plaća se u slučaju prijevremenoga raskida ugovora ili kada igraču istekne ugovor s bivšim klubom. Važno je napomenuti da profesionalni nogometaši mogu u nekom trenutku promijeniti status i registrirati se kao amateri, i obrnuto. Međutim, kada je u pitanju isplata naknade za razvoj i trening igrača, takva se naknada isplaćuje samo ako se igrač, koji je prethodno bio amater, ponovno registrira kao profesionalac.

Transferna naknada ima važnu ulogu u održavanju ravnoteže između klubova te pruža pravičnu kompenzaciju klubu koji je uložio sredstva, vrijeme i napore u razvoj igrača. Takva naknada regulirana je propisima i pravilnicima na nacionalnoj i međunarodnoj razini kako bi se osigurala transparentnost i pravičnost u transfernim aktivnostima.

Igrač amater ima mogućnost sklopiti ugovor i registrirati se kao profesionalac u novom klubu sve do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 23 godine. Klubovi u kojima je igrač prethodno bio registriran imaju pravo na kompenzaciju za njegovo treniranje i razvoj. Navedena kompenzacija obuhvaća period od početka kalendarske godine u kojoj je igrač napunio 12 godina pa do završetka kalendarske godine u kojoj je dostigao 21 godinu. Prvi klub s kojim je igrač sklopio ugovor ima mogućnost tražiti kompenzaciju za njegovo treniranje i razvoj unutar 24 mjeseca od dana kada je igrač stekao status profesionalca. Ako taj rok propusti, kompenzacija se isplaćuje nacionalnom savezu koji je nadležan za klubove koji su sudjelovali u treniranju igrača. U slučaju da igrač profesionalac ponovno postane amater, kompenzacija za treniranje i razvoj se ne isplaćuje.

Cilj je pravedno nagraditi klubove za ulaganja i razvoj igrača tijekom ključnih godina njegove nogometne karijere. Raspodjela naknade odražava dugoročne napore klubova u oblikovanju igračevih vještina i talenta. Detalji o visini naknade, kao i o načinu i rokovima plaćanja, reguliraju se sporazumom između klubova uključenih u transfer. Takav pristup osigurava transparentnost i pravičnost u transfernim aktivnostima te promiče stabilnost klubova u nogometnom sustavu (čl. 20. Pravilnika o statusu i transferima igrača, 2022).

Naknade za transfer igrača utvrđuju se sporazumom klubova. Do 5 % naknade raspodjeljuje se klubovima koji su sudjelovali u treniranju i ulaganju u igrača, bez obzira na to jesu li ti

klubovi članovi Hrvatskoga nogometnog saveza ili drugih nacionalnih saveza. Neisplata naknade ne utječe na registraciju igrača i njegov nastup za novi klub. Međutim, često se događa da klubovi ne mogu postići dogovor oko iznosa transferne naknade čime se zanemaruju interesi profesionalnoga igrača. U slučajevima kada nije moguće utvrditi vezu između igrača i klubova koji su ga trenirali, ili ako klubovi ne podnesu zahtjev unutar 24 mjeseca od registracije igrača u novom klubu, kompenzacija se isplaćuje savezu ili savezima klubova u kojima je igrač bio treniran. Savezi imaju pravo zatražiti naknadu unutar šest mjeseci nakon isteka 24-mjesečnog razdoblja od registracije igrača (čl. 20. Pravilnika o statusu i transferima igrača, 2022).

4. TRANSFERI U NOGOMETU

Riječ *transfer* dolazi od latinske riječi *transferre* što znači 'prenositi, premjestiti'. Transfer je operacija kojom se predmet ili stanje prenosi s jednog na drugo mjesto. U bankarskom smislu to je prijenos novca iz jedne financijske ustanove u drugu ili iz zemlje u zemlju (u odgovarajućoj valuti). U trgovini je riječ o prijenosu nominalnih vrijednosnih papira s jednog vlasnika na drugog. S pravnog gledišta transfer je akt kojim se prenosi pravo vlasništva nad rentom, posjedom i slično na drugu osobu. Transfer nogometaša predstavlja proces premještanja igrača iz kluba u kojem je bio registriran u klub za koji će biti registriran, uz uvjet da je igrač s novim klubom sklopio ugovor (Enciklopedija.hr, 2023).

Povijest transfera u nogometu seže u Englesku u daleku 1888. godinu. Već je pojava prvih transfera zahtijevala ispunjavanje određenih pretpostavki pa su se javila i brojna pitanja ne bi li se pronašla optimalna rješenja za uspješnu realizaciju transfera. Za izvršenje transfera između profesionalnih klubova kao sudionika organiziranoga natjecanja, igraču se određivala plaća u okvirima maksimuma koji je prethodno određen te dobivala suglasnost lige i njegova kluba za prelazak u novi klub (Mićović, 2015).

Postupci transfera igrača u Hrvatskoj uređeni su pravilima koja donosi Hrvatski nogometni savez. Proces prijelaza igrača iz jednog kluba u drugi definiran je i reguliran nizom akata. Treba istaknuti da se nacionalni transferi unutar pojedinih država mogu značajno razlikovati jer nacionalni savezi donose pravila kojima žele zaštititi domaće igrače (J. Crnić i sur., 2009).

Sustav transfera igrača predstavlja niz koraka koji se poduzimaju prilikom prelaska igrača iz kluba u kojemu je bio registriran u novi klub za koji će biti registriran. Postupak transfera igrača započinje prelaskom igrača u novi klub te prestankom ugovornog odnosa s prethodnim klubom. Navedeni postupak završava registracijom igrača za novi klub u nacionalnom nogometnom savezu kojemu novi klub pripada. Igrači koji ispunjavaju uvjete sukladno FIFA-inu Pravilniku o statusu i transferima igrača imaju mogućnost promijeniti klub i registrirati se za klub drugog nacionalnog saveza uz upotrebu Međunarodnoga transfernog certifikata (ITC). Nakon dobivanja ITC-a novi klub obavezan je obavijestiti sve relevantne saveze te klubove u kojima je igrač prethodno trenirao i igrao kao profesionalac. Za registraciju igrača koji dolaze iz klubova drugih nacionalnih saveza i za koje su sklopljeni ugovori o transferu, primjenjuju se odredbe FIFA-ina Pravilnika o statusu i transferima igrača. Bitno je napomenuti da u Hrvatskoj postoji zabrana registracije igrača mlađih od 18 godina koji dolaze iz klubova drugih nacionalnih saveza, osim u iznimnim situacijama kada se zahtijeva posebno odobrenje

Hrvatskoga nogometnog saveza. U takvim situacijama primjenjuju se odgovarajuće odredbe za zaštitu maloljetnika sukladno FIFA-inu Pravilniku o statusu i transferima igrača.

Realizacijom transfera igrača formira se novi pravni odnos između igrača i novog kluba te se istovremeno prekida pravni odnos između igrača i prethodnoga kluba. U procesu transfera razlikujemo **posredne** i **neposredne sudionike**. Posredni sudionici su nacionalni savez i savez koji provodi registraciju igrača za novi klub, dok su neposredni sudionici sam igrač, bivši klub i novi klub. Promjena klupske pripadnosti igrača može se ostvariti istekom ugovora s trenutnim klubom ili sporazumnim raskidom ugovora. Kada igrač prelazi iz bivšega kluba u novi klub, potpisuje novi ugovor s novim klubom te započinje postupak registracije. U tom procesu nastaje trostrani odnos u kojemu sudjeluju igrač, klub i savez. Posredni sudionici, odnosno nacionalni savez i savez koji provodi registraciju imaju ključnu ulogu u osiguravanju pravilnoga tijeka transfera i registracije igrača u novom klubu. Neposredni sudionici, igrač, bivši klub i novi klub izravno sudjeluju u pregovorima, sklapanju ugovora te provođenju formalnosti vezanih uz transfer i registraciju igrača (J. Crnić i sur., 2009).

4.1. Poduzetništvo u nogometu

Moderni nogomet najbolje opisuje krilatica: *Dobrodošli u glamurozni svijet nogometnog biznisa, svijet u kojem iznosi transfera dostižu nezamislive brojke*. Sveprisutna komercijalizacija današnji sport čini značajnim gospodarskim segmentom. Nogomet kao visoko profesionalizirani sport u svijetu i u Hrvatskoj postao je vrlo unosna poduzetnička zona. Svijet profesionalnog nogometa, posebice u najprestižnijim ligama i klubovima poput Lige petice, izvana odiše atmosferom glamura. Nogometaši koji se profesionalno bave ovim sportom često su u središtu pažnje, pripadnici su mondenog društva te uživaju ogromnu slavu i popularnost. Međutim, iza toga površinskog sjaja naziru se pitanja o stvarnoj prirodi profesionalnog nogometnog svijeta u čijoj se industriji okreće nezamisliv novac.

Razlikujemo sport kao poduzetničku djelatnost i poduzetništvo u sportu (Novak, 2006). Sport kao poduzetnička djelatnost obuhvaća aktivnosti vezane uz sport i temelji se isključivo na sportu i sportskom tržištu. Zakon o sportu definira sportske aktivnosti kao: sudjelovanje u sportskim natjecanjima, sportske pripreme, sportsku rekreaciju, sportsku poduku, organiziranje i vođenje sportskih natjecanja te upravljanje i održavanje sportskih objekata. S druge strane, poduzetništvo u sportu obuhvaća sve aktivnosti koje su usmjerene na ostvarivanje poduzetničkih programa korištenjem sporta kao alata za postizanje poslovnih ciljeva bez obzira na vrstu djelatnosti. Poduzetništvo u sportu stoga predstavlja ukupnost poslovnih aktivnosti u

različitim sektorima koje koriste sport kao sredstvo za ostvarivanje specifičnih koncepta s ciljem postizanja dobiti i/ili drugih prednosti.

U svijetu profesionalnog nogometa danas je najprisutniji arapski kapital. Priča o arapskom kapitalu počela je 2008. godine kada je šejk Mansour kupio engleski Manchester City. Nešto kasnije, 2011. godine, arapska tvrtka *Qatar Investment Authority* na čijem je čelu šejk Al Thani kupila je francuski Paris Saint Germain. Newcastle United engleski je prvoligaški klub i ujedno najnovija arapska investicija u Europi. Naime, javni investicijski fond Saudijske Arabije predvođen saudijskim princem Mohammed bin Salmanom postao je vlasnik kluba. Javni investicijski fond Saudijske Arabije teži 320 milijardi funti. Sva tri spomenuta kluba ostvaruju vrhunske rezultate pa se može zaključiti da su ova ulaganja bila isplativa s obzirom na nagrade, sponzore i broj gledatelja koji privlače. Na vrhu liste najjačih europskih investitora u nogometu bio je pokojni Dietrich Mateschitz u čijem su vlasništvu bili Red Bull Leipzig, Red Bull Salzburg i New York Red Bulls.

Financijski *fair play* obuhvaća niz mjera koje je UEFA poduzela za transfer tržište u svjetskom nogometu. Glavni im je cilj kontrolirati i ograničiti potrošnju nogometnih klubova kako bi se osigurala konkurentnost. UEFA također želi *poboljšati financijsko zdravlje europskih klubova*. Financijski *fair play* osigurava da europski nogometni klubovi ne troše više od onog što zarađuju, a sve s ciljem dugoročne stabilnosti i održivosti klubova. Niz mjera stupilo je na snagu 2011. godine u obliku UEFA-ine financijske kontrole klubova. Kazne predviđene za kršenje financijskog *fair playa* su: novčane kazne, opomene ili upozorenja, oduzimanje bodova, zabrana transfera i diskvalifikacija iz europskih natjecanja kao najstroža moguća kazna (Economy-pedia.com, 2023).

Prema podacima *Sky Sportsa*, engleski prvoligaš Manchester City dopustio je sam sebi da u razdoblju od 2009. do 2018. godine stotinjak puta prekrši financijski *fair play* dajući netočne financijske podatke o cjelokupnom poslovanju za što ga je UEFA u veljači 2020. godine na dvije sezone izbacila iz europskih natjecanja i novčano kaznila s 30 milijuna eura. Manchester City pred Sportskim je arbitražnim sudom (CAS) ishodio poništenje zabrane i smanjenje kazna na 10 milijuna eura.

4.2. Najveći transferi u nogometu

U proteklih nekoliko godina nogometni svijet bilježi rekordne transfere profesionalnih nogometaša koji su uvelike utjecali na samu nogometnu igru, financije klubova, marketinške prilike svih sudionika, kao i na prilike za mlade nogometne talente. Golemi iznosi transfera od

preko 100 milijuna eura za profesionalne nogometaše promijenili su sliku i cjelokupni doživljaj nogometa. Najveći transferi u nogometu prikazani su u nastavku ovoga rada na slici 1.

Slika 1. Najveći transferi u nogometu

#	Player	Season	Nat.	Joined	Fee
1	 Neymar Left Winger	17/18		 Paris SG 	€222.00m
2	 Kylian Mbappé Centre-Forward	18/19		 Paris SG 	€180.00m
3	 Philippe Coutinho Left Winger	17/18		 Barcelona 	€135.00m
4	 Ousmane Dembélé Right Winger	17/18		 Barcelona 	€135.00m
5	 João Félix Second Striker	19/20		 Atlético Madrid 	€127.20m
6	 Enzo Fernández Defensive Midfield	22/23		 Chelsea 	€121.00m
7	 Antoine Griezmann Second Striker	19/20		 Barcelona 	€120.00m
8	 Jack Grealish Left Winger	21/22		 Man City 	€117.50m
9	 Cristiano Ronaldo Centre-Forward	18/19		 Juventus 	€117.00m
10	 Declan Rice Defensive Midfield	23/24		 Arsenal 	€116.60m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Analizom slike 1. na kojoj su prikazani najveći transferi svih vremena izdvaja se transfer brazilskoga nogometnog genijalca Neymara iz Barcelone u Paris Saint Germain 2017. godine za nevjerojatnih 222 milijuna eura, što ga čini najvećim transferom svih vremena. Slijedi transfer francuskog reprezentativca Kyliana Mbappéa iz Monaca u PSG 2018. godine za 180 milijuna eura. Na trećem mjestu je transfer Brazilca Philippea Coutinha koji je 2018. godine prešao iz Liverpoola u Barcelonu za 135 milijuna eura, a potom slijedi Ousmane Dembele transferom iz Borussije Dortmund u Barcelonu za 135 milijuna eura. Na petom mjestu nalazi se Joao Felix transferom u Atletico Madrid za 127,20 milijuna eura. Enzo Fernandez zauzima šesto mjesto sa 121 milijun eura. Antoine Griezmann transferom iz Atletico Madrida u Barcelonu za 120 milijuna eura nalazi se na sedmom mjestu. Na osmom mjestu je Jack Grealish sa 117,50 milijuna eura. Cristiano Ronaldo na devetom je mjestu transferom iz Real Madrida u Juventus za 117 milijuna eura. Transfer Cristiana RONALDA realiziran je 2018. godine u trenutku kada je Ronaldo imao 33 godine. Riječ je ujedno i o najvišem iznosu ikad plaćenom za igrača

u dobi od 33 godine. Listu deset najvećih transfera u nogometu zatvara Declan Rice svojim transferom iz West Hama u Arsenal za 116,60 milijuna eura (Transfermarkt.com, 2023).

U nogometu postoje uspješni i neuspješni transferi. Uspješnim transferima smatraju se transferi poslije kojih novi igrač pozitivno utječe na tim, poboljšava igru i doprinosi ostvarenju ciljeva kluba poput osvajanja naslova prvaka. S druge strane, neuspješni transferi su transferi u kojima novi igrač ne ostvari očekivane rezultate, može imati problema s ozljedama ili neslaganjem sa suigračima te ne doprinosi timskom uspjehu. Ocjena uspjeha transfera često se donosi kasnije na temelju doprinosa timu i efikasnosti igrača. Neymar je 2017. na vrhuncu svoje nogometne karijere ostvario rekordan transfer od 222 milijuna eura u PSG. Iako je Neymar u PSG-u pružao dobre individualne nastupe, klub nije uspio postići ključne i željene uspjehe koji su trebali biti rezultat navedenog transfera. PSG je imao nekoliko neuspjeha u Ligi prvaka, a Neymar se također suočavao s ozljedama koje su utjecale na njegove nastupe. Godine 2023. otišao je u Saudijski Al-Hilal i tako se oprostio od europskog nogometa. S druge strane, treba napomenuti da Neymarov transfer nije potpuni neuspjeh. Neymar je za PSG upisao 173 nastupa, zabivši pritom 118 golova uz 77 asistencija. Imao je značajan utjecaj na francusku ligu, pridonio je dominaciji PSG-a u domaćem prvenstvu te potaknuo interes za francuski nogomet.

Transfere Philippea Coutinha i Antoinea Griezmana u Barcelonu za 135 i 120 milijuna eura možemo smatrati neuspješnima. Philippe Coutinho 2018. godine bio je jedan od najboljih igrača Liverpoola i za nevjerojatnih 135 milijuna eura stigao je u Barcelonu kao pravo pojačanje. Tijekom boravka u Barceloni upisao je 106 nastupa zabivši 25 golova uz 14 asistencija. Već 2019. godine Coutinho odlazi na posudbu u Bayern München za 8,5 milijuna eura, a 2022. godine prodan je u Aston Villu za samo 20 milijuna eura. Coutinho nikad nije opravdao očekivanja i ostvario svoj puni potencijal te je za Barcelonu predstavljao ogroman financijski neuspjeh. Slična se situacija dogodila 2019. godine s Griezmannom. Tada ponajbolji igrač Atletico Madrida stigao je u Barcelonu za 120 milijuna eura. Od Griezmana, vrhunskog napadača, očekivalo se mnogo, no za Barcelonu je upisao 102 nastupa prilikom čega je zabio 35 golova i podijelio 17 asistencija. Nakon samo dvije sezone provedene u Barceloni odlazi u Atletico Madrid na posudbu za 10 milijuna eura, a 2023. godine Atletico Madrid kupuje ga za 20 milijuna eura. Griezmann je tako za Atletico Madrid predstavljao financijski uspješan transfer, dok je za Barcelonu predstavljao neuspjeh (Transfermarkt.com, 2023).

Uspjesi Hrvatske nogometne reprezentacije ne predstavljaju samo fenomen koji oduševljava zaljubljenike u ovu najvažniju sporednu stvar na svijetu nego i ključno pitanje turističke promocije zemlje te kulturološkog i društvenog utjecaja. Ne iznenađuje činjenica da

je nogomet, sa sportom općenito, uz turizam postao najefikasnijim promotorom moderne Hrvatske. Već godinama prva asocijacija na Hrvatsku nije samo njezina prirodna ljepota već i hrvatski nogometaši, osobito reprezentativci. Slika u nastavku ovoga diplomskog rada potkrepljuje činjenicu da su hrvatski nogometaši itekako cijenjeni na svjetskom nogometnom tržištu.

Slika 2. Najveći transferi Hrvata u nogometu

#	Player	Season	Nat.	Joined	Fee
1	 Josko Gvardiol Centre-Back	23/24		 Man City Premier League	€90.00m
2	 Mateo Kovacic Central Midfield	19/20		 Chelsea Premier League	€45.00m
3	 Mateo Kovacic Central Midfield	15/16		 Real Madrid LaLiga	€38.00m
4	 Josko Gvardiol Centre-Back	21/22		 RB Leipzig Bundesliga	€36.80m
5	 Luka Modric Central Midfield	12/13		 Real Madrid LaLiga	€35.00m
6	 Nikola Vlasic Attacking Midfield	21/22		 West Ham Premier League	€30.00m
7	 Marko Pjaca Left Winger	16/17		 Juventus Serie A	€29.40m
8	 Mateo Kovacic Central Midfield	23/24		 Man City Premier League	€29.10m
9	 Dejan Lovren Centre-Back	14/15		 Liverpool Premier League	€25.30m
10	 Lovro Majer Central Midfield	23/24		 VfL Wolfsburg Bundesliga	€25.00m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Joško Gvardiol transferom iz RB Leipziga u Manchester City u ljeto 2023. godine za 90 milijuna eura postao je najskuplji branič u povijesti svjetskog nogometa. RB Leipzig navedenim je transferom ostvario značajan profit za igrača za čiji je prethodni potpis 2021. godine za prelazak u svoje redove platio 18 milijuna eura bivšem klubu Dinamu iz Zagreba. Transfer Gvardiola u Manchester City donio je veliku zaradu i njegovu prvom klubu, Dinamu. Prema dogovoru, Dinamo ima pravo na 15 % razlike između ukupne transferne naknade, što znači da mu je ovim transferom pripao udio od 11,1 milijun eura. Budući da je Gvardiol svoje prve nogometne korake napravio u omladinskim selekcijama zagrebačkog kluba, Dinamo je također primio 2,75 % od naknade za treniranje. Konačni iznos koji je Dinamo Zagreb ostvario ovim

transferom iznosi impozantnih 13,6 milijuna eura. Joško Gvardiol ujedno je i najskuplje prodan Dinamov igrač čime je s trona svrgnuo igrača Marka Pjaca (Index.hr, 2023).

Mateo Kovačić sa svoja tri dosadašnja transfera zauzima drugo, treće i osmo mjesto najvećih transfera Hrvata. Najprije je 2015. godine otišao iz Inter Milana u Real Madrid za 38 milijuna eura, nakon toga 2019. godine prešao je u londonski Chelsea za 45 milijuna eura, dok je 2023. godine ostvario transfer karijere prelaskom u Manchester City za 29,1 milijun eura. S ukupnom ostvarenom vrijednošću svih triju transfera, Mateo Kovačić sa 112,1 milijun eura uvjerljivo je prvi na listi najprodavanijih hrvatskih igrača. Joško Gvardiol ponovno se javlja na četvrtom mjestu transferom u RB Leipzig 2021. godine čime je zagrebački Dinamo s bonusima zaradio 36,8 milijuna eura. Luka Modrić na petom je mjestu transferom iz Tottenhama 2012. godine u Real Madrid za 35 milijuna eura. Modrić je postao legenda Real Madrida osvojivši s Kraljevskim klubom pet naslova Lige prvaka, tri naslova prvaka španjolske La Lige i dva naslova španjolskog kupa. U španjolskom uglednom sportskom listu *Marci* Modrić je, po dolasku u Real Madrid, proglašen najgorim pojačanjem prijelaznog roka te jednim od najgorih pojačanja u povijesti Real Madrida. Davne 2012. godine portugalski stručnjak Jose Mourinho doveo je Modrića u Real Madrid, a još se i danas pamti njegova izjava: *Sve što tražim od navijača Real Madrida je da Luki Modriću daju malo vremena i da budu strpljivi s njim. Toliko je dobar da će se Santiago Bernabeu zaljubiti u njega.* Popularni *Special One*, kako se i sam nazvao, bio je definitivno u pravu. Luka Modrić uvelike je opravdao dolazak u Real Madrid čemu u prilog ide činjenica da je 2018. godine osvojio prestižnu nagradu Zlatna lopta (*Ballon d'Or*) koju dodjeljuje France Football za najboljeg igrača u prethodnoj kalendarskoj godini. Nikola Vlašić zauzima šesto mjesto najvećih transfera Hrvata u povijesti i to transferom u West Ham za 30 milijuna eura. Marko Pjaca na sedmom je mjestu odlaskom iz Dinama u Juventus za 29,4 milijuna eura. Slijedi Dejan Lovren transferom iz Southamptonu u Liverpool za 25,3 milijuna eura. Na posljednjem, desetom mjestu nalazi se Lovro Majer transferom iz francuskog Rennesa u njemački Wolfsburg za 25 milijuna eura.

4.3. Najplaćeniji nogometaši svijeta

Transferi i plaće u profesionalnom nogometu variraju i ovise o mnogim čimbenicima, uključujući kvalitetu i uspješnost tima te lige u kojoj igrači igraju, reprezentativne obveze i osobne marke nogometaša. S obzirom na dostupnost i popularnost ovog sporta, broj gledatelja i sponzorskih ugovora koji kreiraju visinu plaća i transfera u profesionalnom nogometu, može se zaključiti da je za postizanje visoke profesionalne razine i zadržavanje efikasnosti na visokom nivou tijekom cijele sezone potrebno mnogo truda, zalaganja i odricanja. No, kako u

ostalim sportovima, tako i u nogometu, za sav je uspjeh potreban i faktor sreće. Plaće imaju iznimnu važnost u svijetu sporta, a njihova razina određena je nizom faktora kao što su popularnost određenog sporta, uspjeh pojedinaca u tom sportu, uloga menadžera i slično. Sportaši, osobito profesionalni i vrhunski sportaši koji posvećuju i do osam sati dnevno sportskim aktivnostima, temelj su sportske djelatnosti. Kako bi se osigurali optimalni radni uvjeti, njihov rad regulira se putem ugovora i drugih pravnih akata kojima se ostvaruju njihova prava na plaću, zdravstveno i mirovinsko osiguranje te ostala prava iz radnoga odnosa.

Europski ligaški nogomet smatra se najkvalitetnijim nogometom na svijetu te privlači najbolje svjetske nogometaše. Termin *Liga petice* odnosi se na pet najjačih europskih liga. Članovi Lige petice godinama su engleska Premier liga, talijanska Serie A, španjolska La Liga, njemačka Bundesliga i francuska Liga 1. Godine 2023. došlo je do novog poretka. Prvi put u povijesti nizozemska Eredivisie liga nalazi se među pet najjačih nogometnih liga u Europi, izbacivši francusku Ligu 1.

Europske lige dosad su bile sinonim za najvišu sportsku kvalitetu i konkurenciju. Međutim, prisutan je sve češći trend prelaska igrača u azijske, američke i arapske lige. Financijski stimulansi koje nude ove lige, uključujući atraktivne plaće i razne bonuse, privlače nogometaše koji su spremni napustiti europske terene radi financijske sigurnosti i profita te se samim time oprostiti od *ozbiljnog* nogometa. Trend napuštanja europskog nogometa izaziva raspravu o mogućim negativnim utjecajima na kvalitetu i ugled europskih nogometnih natjecanja. Odlazak igrača iz Europe svakako nosi potencijalne implikacije na kvalitetu europskih natjecanja. Nedostatak vrhunskih igrača može umanjiti privlačnost utakmica, smanjiti gledanost i narušiti marketinšku atraktivnost liga. Osim toga, smanjenje konkurencije može utjecati na razvoj mladih talenata i njihove prilike za afirmaciju na najvišim razinama nogometa. S druge strane, spomenuti trend pruža priliku za promociju nogometa u drugim dijelovima svijeta. Transferi poznatih igrača mogu podići interes i popularizirati nogomet u regijama koje tradicionalno nisu usmjerene nogometu. Isto tako, odlazak glavnih igrača otvara prostor drugim talentiranim nogometašima da se istaknu i popune prazninu koju su ostavili prethodnici. Nogometaševa odluka da napusti europske lige radi veće financijske dobiti odražava promjene u svijetu profesionalnog sporta i globalnom ekonomskom okruženju. Financijska sigurnost primarni je motiv, no ključno je uravnotežiti izbor između materijalne dobiti i sportske strasti. Bitno je da nogomet zadrži ravnotežu između financijske poticajnosti i očuvanja suštine kao natjecateljskog, strastvenog i kvalitetnog sporta.

Godine 2016. kineska Super liga postala je svjetski epicentar zapanjujućeg fenomena – transfera renomiranih nogometaša velikih razmjera. U proteklom desetljeću liga je privukla brojne vrhunske igrače iz cijelog svijeta poput Oscara, Hulka i Paulinha. Spomenuti transferi potakli su lokalni interes za nogomet, razvoj infrastrukture za talentirane nogometaše te otvorili nove mogućnosti za promociju nogometa u Kini i Aziji.

Godine 2023. u svijetu nogometa dolazi do novog fenomena zvanog Saudijska profesionalna liga (Saudi Pro League). Spomenuti fenomen započeo je transferom Cristiana Ronalda iz Manchester Uniteda u arapski Al Nassr čime je postao najplaćeniji profesionalni nogometaš na svijetu. Od deset najplaćenijih nogometaša svijeta čak njih osam igra u Saudijskoj Arabiji.

Tablica 1. Najplaćeniji nogometaši svijeta

1. Cristiano Ronaldo	200 milijuna €	<u>Al Nassr</u>
2. Karim Benzema	200 milijuna €	<u>Al-Ittihad</u>
3. Neymar	100 milijuna €	<u>Al-Hilal</u>
4. N’Golo Kante	100 milijuna €	<u>Al-Ittihad</u>
5. Kylian Mbappé	70 milijuna €	<u>PSG</u>
6. Lionel Messi	45 milijuna €	<u>Inter Miami</u>
7. Sadio Mane	40 milijuna €	<u>Al Nassr</u>
8. Jordan Henderson	40 milijuna €	<u>Al-Ettifaq</u>
9. Riyad Mahrez	35 milijuna €	<u>Al Ahli SC</u>
10. Kalidou Koulibaly	30 milijuna €	<u>Al-Hilal</u>

Izvor: Vlastita izrada prema Planet Football

4.4. Najuspješniji menadžeri (agenti) u nogometu

Prema čl. 7 Zakona o sportu, u sustavu sporta djeluju fizičke osobe, pravne osobe i školska sportska društva. Fizičke osobe uključuju sportaše, rekreativce, stručnjake u sportskom području, službene osobe zadužene za organizaciju i provedbu sportskih natjecanja, posrednike u sportu te ostale pojedince povezane sa sportskim aktivnostima. Pravne osobe u sustavu sporta čine sportski klubovi, udruge za sportsku rekreaciju, sportske zajednice, sportski savezi,

centralne sportske organizacije, centri za *fitness* te ostale pravne organizacije registrirane za izvođenje sportskih djelatnosti.

Posrednik je fizička ili pravna osoba koja zastupa igrače i/ili klubove u pregovorima za naknadu ili besplatno s ciljem zaključenja ugovora o zapošljavanju. Posrednik ujedno zastupa klubove u pregovorima s ciljem zaključenja ugovora o transferu (čl. 2, Pravilnik o radu s posrednicima, 2018). Prema čl. 26. Zakona o sportu, posrednik u sportu osoba je ovlaštena za obavljanje poslova posredovanja i zastupanja prelaska sportaša/trenera iz jednog sportskog kluba u drugi ili poslova posredovanja i zastupanja između sportskih klubova prema pravilima nacionalnoga sportskog saveza.

Sportski menadžer i agent u sportu termini su koji se često koriste za opisivanje profesionalaca u sportskoj industriji, no zapravo se radi o različitim zanimanjima sličnih, ali specifičnih funkcija. Iako rade sa sportašima i klubovima te im pomažu u vođenju sportske karijere, njihove se uloge razlikuju u opsegu i vrsti posla koji obavljaju.

Sportski menadžeri odgovorni su za cjelokupnu poslovnu stranu profesionalne sportske karijere sportaša ili organizacije poput kluba ili saveza. Obično upravljaju poslovnim aspektima jedne organizacije ili male grupe klijenata. Zaposlenici su klubova ili saveza te se bave operativnim vođenjem njihova poslovanja za što dobivaju plaću. Pored poslovnih pitanja, sportski menadžeri često se bave i osobnim potrebama sportaša kako bi im omogućili nesmetano usmjeravanje samo na sportski razvoj. Posao sportskih menadžera obuhvaća praćenje komunikacije između sportaša i svih ostalih relevantnih dionika u sportskom okruženju, uključujući sportske funkcije, sponzore, vlasnike klubova i upravu klubova ili saveza. Također, osiguravaju zapošljavanje kvalificiranog osoblja, održavaju pozitivne odnose s medijima te ispunjavaju potrebe sportaša njegovanjem dobrih međuljudskih odnosa.

Sportski agenti ili posrednici bave se pregovaranjem ugovora između sportaša, potencijalnih timova i sponzora. Uglavnom predstavljaju više individualnih klijenata. Posao sportskog agenta zahtijeva izražen poslovni i financijski instinkt kako bi se pregovaralo o ugovorima u najboljem interesu njihovih klijenata. U ovom izuzetno konkurentnom području, obrazovanje u području sportskog ili srodnog menadžmenta često je prednost. Sportski agenti sudjeluju i u regrutiranju novih sportaša, održavaju komunikaciju s njima i njihovim obiteljima te upravljaju percepcijom javnog imidža sportaša putem odnosa s medijima. Važno je napomenuti da sportski agenti nisu zaposlenici sportskih saveza ili klubova, već djeluju kao

posrednici između klubova i klubova ili klubova i igrača. Za svoj rad dobivaju dogovorenu naknadu.

Menadžer u sportu definira se kao organizator neke sportsko-poslovne organizacije kojoj je cilj ostvarenje određenih sportskih i poslovnih rezultata (Bartoluci, 2003).

Zakonom o sportu, sportski menadžer kategoriziran je kao osoba u sustavu sporta, a u tu kategoriju spadaju fizičke i pravne osobe, kao i sportska društva koja su osnovana bez pravne osobnosti. Menadžer je jedan od fizičkih subjekata koji se nalazi unutar pravnih struktura hrvatskog sportskog okruženja i Zakon ga definira kao osobu koja, prema pravilima nacionalnog saveza, ima ovlasti za posredovanje u transferima sportaša iz jednog sportskog kluba u drugi (čl. 5. Zakona o sportu, 2023).

Jonathan Barnett osnivač je *Stellar Football* agencije koja zastupa profesionalne nogometaše. Prema *Forbesu*, bogatstvo mu se procjenjuje na 142 milijuna dolara. Jorge Mendes menadžer je Cristiana Ronalda, jednog od najboljih nogometaša svih vremena, i *težak* je 104 milijuna dolara. Osebujni menadžer Mino Raiola zastupao je igrače poput Zlatana Ibrahimovića, Paula Pogbe i Erlinga Haalanda, a njegova ukupna zarada iznosila je oko 85 milijuna dolara. Nažalost, 2022. godine preminuo je u dobi od 54 godine. Najuspješniji i najbogatiji sportski menadžer na svijetu je Scott Boras, menadžer u američkom bejzbolu. Tijekom svoje karijere zaradio je 191 milijun dolara, a vrijednost ugovora koje je sklopio svojim klijentima, odnosno igračima procjenjuje se na gotovo 3,8 milijardi dolara. Ogroman novac zarađuju i nogometni treneri. Najplaćeniji nogometni trener na svijetu je Diego Simeone koji u Atletico Madridu godišnje zarađuje 34 milijuna eura. Slijede ga Pep Guardiola iz Manchester Cityja s 22 milijuna eura i Jurgen Klopp iz Liverpoola s 18 milijuna eura godišnje zarade (Forbes.com, 2022).

List *Sportske novosti* 2023. godine proveo je opsežno istraživanje o sportskim menadžerima u Hrvatskoj. Istraživanje je obuhvatilo 13 najmoćnijih sportskih menadžera koji u svojim rukama drže više od 400 milijuna eura po tržišnim vrijednostima isključivo hrvatskih igrača koje zastupaju.

Slika 3. Najuspješniji sportski menadžeri u Hrvatskoj

1. Marjan Šišić - 86,1 milijuna eura
2. Nikky Vuksan, Dario Zahora, Mario Mamić - 81,93 milijuna eura
3. Andy Bara - 55,65 milijuna eura
4. Marko Naletilić - 44,8 milijuna eura
5. Vincenzo Cavaliere - 24,75 milijuna eura
6. Tonči Martić - 20 milijuna eura
7. Marin Bule - 18,18 milijuna eura
8. Srđan Lakić - 16,2 milijuna eura
9. Mladen Grgić - 15,38 milijuna eura
10. Branko Hucika - 14,7 milijuna eura
11. Tomislav Puljić - 12,06 milijuna eura
12. Alen Augustinčić - 11,3 milijuna eura
13. Matej Škegro - 10,64 milijuna eura

Izvor: Sportski.jutarnji.hr, 2023.

Na vrhu liste najuspješnijih sportskih menadžera u Hrvatskoj nalazi se Marjan Šišić s ukupnom tržišnom vrijednosti igrača od 86,1 milijuna eura. Šišić zastupa Filipa Krovinovića, Tonija Borevkovića, a daleko najvrjedniji igrač, prema *Transfermarktu*, s tržišnom vrijednosti od 75 milijuna eura je Joško Gvardiol. Sportski menadžeri Tomislav Puljić i Matej Škegro zastupaju Matiju Frigana, Ivicu Ivušića, Frana Tudora i Marija Čužu, a nedavno su udružili snage s Marjanom Šišićem.

Drugo mjesto na listi najuspješnijih sportskih menadžera u Hrvatskoj zauzeli su Nikky Vuksan, Dario Zahora i Mario Mamić koji rade za agenciju *VPA Sports*. Najvrjedniji igrači koje zastupa spomenuta agencija su Mateo Kovačić i Martin Baturina. Na trećem mjestu nalazi se sportski menadžer Andy Bara, koji je ujedno i najpoznatiji menadžer u agenciji *Niagara*. Neki od najpoznatijih hrvatskih nogometaša koje Bara zastupa su Lovro Majer, Kristijan Jakić i Josip Brekalo, a svakako najpoznatiji strani igrač je Dani Olmo koji postiže tržišnu vrijednost od čak 40 milijuna eura. Slijedi vrlo poznat i uspješan sportski menadžer Marko Naletilić koji zastupa poznate nogometaše poput Marija Pašalića i Luke Ivanušeca. Menadžer Vincenzo Cavaliere

porijeklom je Talijan, ali ima hrvatsko državljanstvo. Zastupa Andreja Kramarića i Dominika Kotarskog. Postoje menadžeri koji zastupaju jedno zvučno ime na tržištu i zbog toga su visoko plasirani na listi najuspješnijih sportskih menadžera u Hrvatskoj. Tonći Martić agent je Nikoli Vlašiću, Marin Bule zastupa Josipa Šutala, dok je Mladen Grgić zastupnik igrača Dine Perića, Josipa Mišića i Ante Budimira. U agenciji *ROOF* za hrvatsko tržište zadužen je sportski menadžer Srđan Lakić koji zastupa igrače poput Dejana Lovrena, Ive Grbića te Diona Drena Belju. Sportski menadžer Branko Hucika preko agencije *HBR Sport* zastupa Mislava Oršića. Na popisu najuspješnijih sportskih menadžera u Hrvatskoj našao se i Alen Augustinčić koji na tržištu predstavlja igrače kao što su Roko Šimić i Ivan Šunjić.

5. CILJEVI, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Za razumijevanje i obradu teme definirani su ciljevi, istraživačka pitanja i metodologija istraživanja.

Ciljevi istraživanja:

- ➔ usporedba nogometaša i ostalih sportaša
- ➔ nogomet u HNL-u i ostalim europskim ligama
- ➔ muški i ženski nogomet

Istraživačka pitanja:

- ➔ nogometaši – najplaćeniji sportaši u svijetu
- ➔ nogometaši u HNL-u
- ➔ razlika između nogometaša i nogometašica

Metodologija istraživanja:

- ➔ deskriptivna metoda, metoda komparacije

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Za potrebe ovoga diplomskog rada postavljeni su ciljevi i istraživačka pitanja čiji su rezultati nastavno prikazani, analizirani i objašnjeni.

Tablica 2. Europski klubovi s najvećim plaćama u 2023. godini

PSG – Paris Saint Germain	728 milijuna €
Real Madrid	519 milijuna €
Barcelona	466 milijuna €
Manchester United	454 milijuna €
Liverpool	434 milijuna €
Manchester City	418 milijuna €
Chelsea	403 milijuna €
Juventus	336 milijuna €
Bayern München	324 milijuna €
Atletico Madrid	265 milijuna €

Izvor: Vlastita izrada prema Top soccer blog

Analiza dostupnih podataka pokazuje da se na prvom mjestu europskih klubova s najvećim plaćama u 2023. godini nalazi francuski Paris Saint Germain, koji za usluge svojih zvijezda godišnje izdvaja nevjerojatnih 728 milijuna eura. Slijede španjolski klubovi Real Madrid s 519 milijuna eura i Barcelona s 466 milijuna eura. Naredna četiri mjesta po potrošnji za plaće zauzimaju engleski klubovi Manchester United s 454 milijuna eura, Liverpool s 434 milijuna eura, Manchester City s 418 milijuna eura i londonski Chelsea s 403 milijuna eura. Talijanski Juventus na plaće igrača troši 336 milijuna eura, Bayern München 324 milijuna eura, dok Atletico Madrid godišnje izdvaja 265 milijuna eura. Zanimljivo je spomenuti da je PSG svoj bogati nogometni projekt započeo 2011. godine pod vodstvom šejka Al Thanija. Glavni cilj PSG-a svake je godine osvojiti trostruku krunu – domaće prvenstvo, kup i Ligu prvaka. U posljednjih deset sezona PSG je osvajao francusku ligu čak osam puta. Bez obzira na silne utrošene milijune, francuski prvak još uvijek nije osvojio Ligu prvaka. Najbliže osvajanju Lige prvaka bio je 2020. godine kada je u finalu poražen od Bayern rezultatom 0 : 1. Znatna financijska ulaganja itekako olakšavaju formiranje konkurentne momčadi i poboljšavaju infrastrukturu, no ključ uspjeha u nogometu satkan je od mnogo više elemenata. Faktori poput kvalitetnoga menadžmenta, stručnoga trenerskog tima, kvalitetnoga razvoja mladih igrača te izraženoga timskog duha imaju ključnu ulogu u postizanju vrhunskih rezultata.

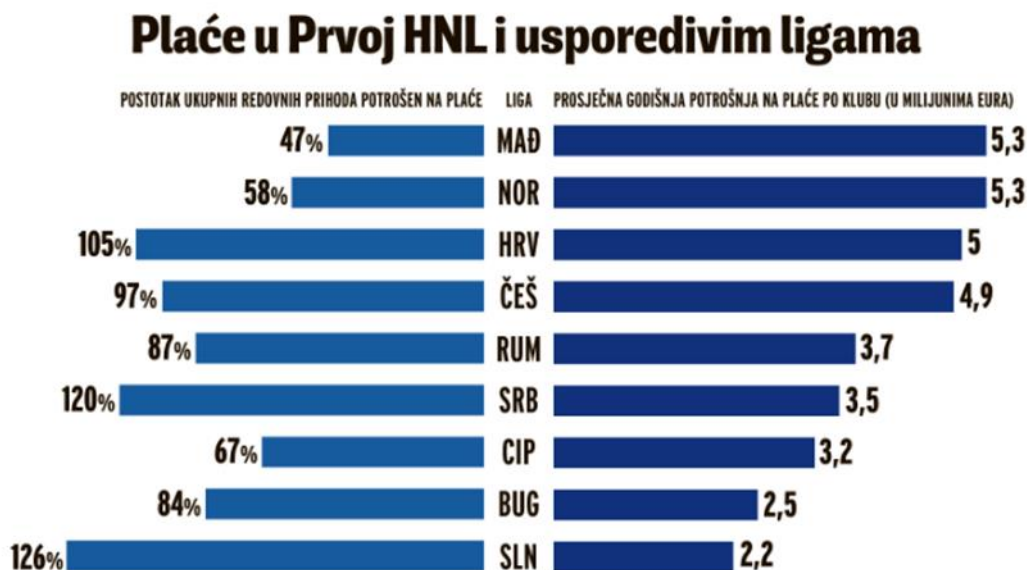
Slika 4. Trošak plaća po klubovima u 1. HNL

KLUB	PLAĆE IGRAČA (2018.)	PLAĆE IGRAČA (2019.)	POVEĆANJE	UKUPNI BUDŽET (2019.)	UDIO PLAĆA IGRAČA U BUDŽETU (2019.)
DINAMO	108.734.078,00	146.124.734,00	34,39%	355.624.756,00	41,09%
HAJDUK	39.285.648,00	48.145.930,00	22,55%	167.659.035,00	28,72%
RIJEKA	34.651.022,00	42.919.709,00	23,86%	119.810.034,00	35,82%
OSIJEK	30.521.268,00	38.168.695,00	25,06%	112.915.785,00	33,80%
ISTRA1961	8.711.218,00	16.031.467,00	84,03%	31.602.808,00	50,73%
LOKOMOTIVA	12.974.761,00	14.503.580,00	11,78%	37.094.375,00	39,10%
GORICA	1.421.402,00	11.296.845,00	694,77%	21.833.224,00	51,74%
S.BELUPO	6.976.786,00	9.255.249,00	32,66%	23.826.051,00	38,85%
INTER	5.169.163,00	6.650.100,00	28,65%	19.913.330,00	33,40%
VARAŽDIN	1.879.534,00	2.824.974,00	50,30%	8.045.791,00	35,11%
UKUPNO	250.324.880,00	335.921.283,00	34,19%	898.325.189,00	35,11%

KLUB	EUR
DIN	19,39
HAJ	6,39
RIJ	5,7
OSI	5,07
IST	2,13
LOK	1,92
GOR	1,5
SL.B.	1,23
INT.Z.	0,88
VAR.	0,37
=	<u>44,58</u>

Izvor: Sportske.jutarnji.hr, 2020.

Financijski pokazatelji vidljivi na slici 4. pretvoreni su iz kune u eure po fiksnom tečaju konverzije 7,53450. Prema dostupnim podacima za 2019. godinu, Dinamo Zagreb isplaćuje najveće plaće za profesionalne nogometaše u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi. Za usluge svojih igrača izdvojio je 19,39 milijuna eura. Na drugom mjestu je Hajduk Split s 6,39 milijuna eura. Zagrepčani izdvajaju trostruko više od Splitsana za plaće igrača. Rijeka zauzima treće mjesto s 5,7 milijuna eura. Osijek svojim igračima isplaćuje godišnje 5,07 milijuna eura. Slijede Istra s 2,13 milijuna eura, Lokomotiva s 1,92 milijuna eura, Gorica s 1,5 milijuna eura, Slaven Belupo s 1,23 milijuna eura, Inter Zaprešić s 0,88 milijuna eura. Na posljednjem mjestu, s 0,37 milijuna eura, nalazi se Varaždin koji isplaćuje najmanje plaće. Ukupna suma koju isplaćuju hrvatski klubovi profesionalnim nogometašima u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi prema podacima iz 2019. godine iznosi 44,58 milijuna eura. Vidljivo je da Dinamo Zagreb za plaće nogometaša izdvaja gotovo polovicu ukupnoga iznosa plaća u 1. HNL.

Slika 5. Plaće u 1. HNL i ostalim ligama

Izvor: Telesport.telegram.hr, 2020.

Važan podatak koji ističe značaj transfernih prihoda za domaće klubove povezan je s isplata plaća igračima i ostalom osoblju. UEFA preporučuje da klubovi ne troše više od 60 do 70 % svojih redovnih prihoda na plaće, ne uključujući prihode od transfera. Taj se aspekt smatra pokazateljem dobre financijske stabilnosti. Lige petice itekako paze na financijsku stabilnost. Španjolska La Liga i talijanska Serie A na plaće igrača troše 64 %, odnosno 65 % redovnog prihoda. Engleska Premier liga troši 59 % ukupnog prihoda, a njemačka Bundesliga 53 %. Jedina liga koja prelazi preporučenih 70 % ukupnog prihoda je francuska Liga 1 koja na plaće troši 76 % redovnog prihoda. Za navedeni je postotak zaslužan Paris Saint Germain koji troši mnogo više nego što zarađuje. Klubovi Prve hrvatske nogometne lige troše čak 105 % svojih redovnih prihoda na plaće i time se svrstavaju u skupinu nacionalnih liga sa Srbijom i Slovenijom koje troše više na plaće nego što prihoduju iz redovnih izvora. Prosječna godišnja potrošnja na plaće po klubu u 1. HNL iznosi 5 milijuna eura. Većini hrvatskih klubova Dinamo Zagreb podigao je prosjek na mnogima nestvarnu brojku. Navedeni podatci dovode nas do zaključka da model na kojemu počiva domaća liga pokazuje iznimnu nestabilnost i nesrazmjer. Prihodi od transfera premašuju ukupne ostale prihode te se istodobno na plaće troši više nego što se može stabilno generirati redovnim putem.

Slika 6. Najplaćeniji igrači u 1. HNL

Top earning footballers in Croatian First Football League 2023:

Name	Salary per Week	Yearly Wage	Team	Country	Age	Positions
Marko Livaja	£19,000	£988,000	Hajduk	Croatia	28	AM LC, F C
Arijan Ademi	£17,000	£884,000	Dinamo	North Macedonia	31	DM
Bruno Petković	£15,000	£780,000	Dinamo	Croatia	27	AM/F C
Josip Drmić	£15,000	£780,000	Dinamo	Switzerland	29	AM L, ST
Dominik Livaković	£15,000	£780,000	Dinamo	Croatia	27	GK
Kévin Théophile-Catherine	£14,000	£728,000	Dinamo	France	32	D RC
Mislav Oršić	£12,000	£624,000	Dinamo	Croatia	29	AM L, ST
Mario Vrančić	£11,000	£572,000	Rijeka	Bosnia & Herzegovina	33	DM, AM C
Moussa Wagué	£8,900	£462,800	HNK Gorica	Senegal	23	D/WB R
Filip Krovinović	£8,300	£431,600	Hajduk	Croatia	26	AM RLC
Samuel Eduok	£8,000	£416,000	Hajduk	Nigeria	28	AM RL, ST
Karlo Bartolec	£8,000	£416,000	Osijek	Croatia	27	D/WB/M R
Marin Leovac	£7,900	£410,800	Osijek	Croatia	33	D/WB L

Izvor: Salariesport.com, 2023.

Plaće profesionalnih nogometaša u 1. HNL prema podacima za sezonu 2022./2023 prikazane su na slici 6. Iznosi su izraženi u britanskim funtama. Najbolji igrač Hajduka i najbolji igrač lige Marko Livaja najplaćeniji je nogometaš s 988 tisuća funti, odnosno milijun i 160 tisuća eura. Arijan Ademi u sezoni 2022/23. bio je najplaćeniji igrač zagrebačkog Dinama s milijun i 37 tisuća eura. Bruno Petković, Josip Drmić i Dominik Livaković zarađuju po 915 tisuća eura. Nogometni klub Rijeka za usluge Maria Vrančića izdvaja 671 tisuću eura, dok Osječani Karla Bartoleca plaćaju 488 tisuća eura. U Dinamu su svakako najbolje plaće u ligi, ali se itekako dobro može zaraditi i u Hajduku, Rijeci te Osijeku.

Slika 7. 1. HNL – Najveći ulazni transferi

#	Player	Age	Season	Nat.	Joined	Fee
1	 Marko Rog Central Midfield	19	15/16		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€5.00m
2	 Bosko Sutalo Centre-Back	22	22/23		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€4.05m
3	 Robert Ljubicic Left-Back	22	22/23	 	 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€3.00m
4	 Ivan Nevistic Goalkeeper	22	20/21		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€3.00m
5	 Luka Ivanusec Left Winger	20	19/20		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€3.00m
6	 Petar Bockaj Left-Back	25	21/22		 Dinamo Zagreb 1. HNL	€2.70m
7	 Iyayi Atiemwen Left Winger	23	18/19		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€2.65m
8	 Ramón Miérez Centre-Forward	24	21/22		 NK Osijek 1. HNL	€2.50m
9	 Lovro Majer Central Midfield	20	18/19		 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€2.50m
10	 Junior Fernandes Left Winger	26	14/15	 	 Dinamo Zagreb SuperSport HNL	€2.50m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Analizom dostupnih podataka utvrđeno je da devet od deset najvećih ulaznih transfera u prvoj Hrvatskoj nogometnoj ligi pripada Dinamu Zagreb. Godine 2015. transfer Marka Roga iz Nogometnog kluba Split u GNK Dinamo Zagreb za 5 milijuna eura, najveći je iznos koji je neki hrvatski klub ikada izdvojio za jednog igrača. Kupovina Marka Roga Dinamu se itekako isplatila jer ga je 2017. godine prodao u talijanski Napoli za 13,5 milijuna eura, čime su Zagrepčani profitirali 8,5 milijuna eura. Boško Šutalo plaćen je 4,05 milijuna eura, dok su Robert Ljubičić, Ivan Nevistić i Luka Ivanušec plaćeni 3 milijuna eura. Petar Bočkaj stigao je u Dinamo iz Osijeka za 2,7 milijuna eura, dok je Atiemwen, prelaskom u Dinamo, Gorici donio zaradu od 2,65 milijuna eura. U deset najvećih ulaznih transfera 1. HNL nalazi se i jedan igrač Osijeka, Ramon Mierez plaćen 2,5 milijuna eura. Dinamo Zagreb za usluge Lovre Majera i Juniora Fernandesa izdvojio je 2,5 milijuna eura.

Slika 8. 1. HNL – Najveći izlazni transferi

#	Player	Age	Season	Nat.	Joined	Fee
1	 Josko Gvardiol Centre-Back	19	21/22		 RB Leipzig Bundesliga	€36.80m
2	 Marko Pjaca Left Winger	21	16/17		 Juventus Serie A	€29.40m
3	 Dani Olmo Attacking Midfield	21	19/20		 RB Leipzig Bundesliga	€29.00m
4	 Luka Modric Central Midfield	22	08/09		 Tottenham Premier League	€22.50m
5	 Josip Sutalo Centre-Back	23	23/24		 Ajax Eredivisie	€20.50m
6	 Filip Benkovic Centre-Back	21	18/19		 Leicester Premier League	€14.50m
7	 Marko Rog Central Midfield	21	17/18		 SSC Napoli Serie A	€13.50m
8	 Eduardo Centre-Forward	24	07/08	 	 Arsenal Premier League	€13.50m
9	 Vedran Corluka Centre-Back	21	07/08		 Man City Premier League	€13.00m
10	 Lovro Majer Central Midfield	23	21/22		 Rennes Ligue 1	€12.00m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Dinamo Zagreb apsolutni je lider najvećih izlaznih transfera u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi. Joško Gvardiol najveći je izlazni transfer 1. HNL. Dinamo je Gvardiola prodao 2021. godine za 19 milijuna eura u RB Leipzig i time kroz razne bonuse uspio zaraditi ukupno 36,8 milijuna eura. Marko Pjaca transferom u Juventus 2016. godine za 29,4 milijuna eura držao je rekord HNL-a do transfera Joška Gvardiola. Na trećem je mjestu Dani Olmo koji je 2019. godine potpisao za RB Leipzig za 29 milijuna eura. Luka Modrić transferom iz davne 2008. godine u Tottenham za 22,5 milijuna eura nalazi se na četvrtom mjestu. Posljednji veliki transfer iz Dinama napravio je Josip Šutalo otišavši u nizozemski Ajax za 20,5 milijuna eura. Filip Benković prodan je Leicesteru 2018. godine za 14,5 milijuna eura. Sedmo mjesto zauzima Marko Rog s 13,5 milijuna eura transferom u Napoli 2016. godine. Eduardo Da Silva 2007. godine pojačao je redove Arsenalu za 13,5 milijuna eura, dok je Vedran Ćorluka potpisao za Manchester City za 13 milijuna eura. Listu najvećih izlaznih transfera zatvara Lovro Majer odlaskom u francuski Rennes 2021. godine za 12 milijun eura.

Prilikom analize transfera Luke Modrića, Eduarda da Silve i Vedrana Ćorluke ostvarenih tijekom 2007. i 2008. godine te njihove usporedbe s današnjim transferima, jasno se ističe moć

i sposobnost pregovaranja GNK-a Dinamo da u postupku transfera dogovori maksimalne iznose transfera. Transfer Luke Modrića u Tottenham za 22,5 milijuna eura u sezoni 2008./2009. nalazi se na visokom 12. mjestu najvećih transfera te sezone. Prva tri mjesta zauzimaju Robinho s 43 milijuna eura, Berbatov 38 milijuna eura i Dani Alves 35,5 milijuna eura. Razmotrivši utjecaj inflacije na globalnu ekonomiju i dinamiku nogometnog tržišta kada se transferi kreću u svotama preko 100 milijuna eura, postaje sasvim jasno da su transferi Modrića, Ćorluke i Da Silve imali još veći značaj nego što se prvotno moglo pretpostaviti.

Slika 9. 1. HNL – Klubovi s najvećom zaradom od prodaje igrača u zadnjih 5 godina

#	Club	Expenditure ↓	Arrivals ↓	Income ↓	Departures ↓	Balance ↓
1	 GNK Dinamo Zagreb	€36.80m	165	€150.09m	148	€113.29m
2	 NK Osijek	€12.35m	87	€31.06m	86	€18.71m
3	 HNK Hajduk Split	€4.73m	153	€30.36m	149	€25.64m
4	 HNK Rijeka	€2.75m	148	€25.09m	135	€22.34m
5	 GNK Dinamo Zagreb II	€1.07m	152	€1.93m	181	€861k
6	 HNK Gorica	€1.05m	140	€14.10m	141	€13.05m
7	 NK Lokomotiva Zagreb	€1.05m	235	€20.72m	225	€19.67m
8	 NK Rudeš	€306k	145	€250k	146	€-56k
9	 NK Varaždin	€100k	145	€1.62m	138	€1.52m
10	 Slaven Belupo Koprivnica	€80k	147	€3.22m	143	€3.14m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Dinamo Zagreb apsolutni je lider po prodaji igrača što je vidljivo na slici 9. Prodajom igrača u posljednjih pet godina zagrebački klub zaradio je nevjerojatnih 150,09 milijuna eura, što je gotovo pet puta više od drugo plasiranog Osijeka koji je zaradio 31,06 milijuna eura. Hajduk Split od prodaje igrača zaradio je 30,36 milijuna eura, dok je Rijeka zaradila 25,09 milijuna eura. Lokomotiva Zagreb zaradila je 20,27 milijuna eura, a Gorica 14,10 milijuna eura. Od ostalih klubova 1. HNL Slaven Belupo uprihodio je 3,22 milijuna eura, Varaždin 1,62 milijuna eura, dok je novi prvoligaš Rudeš prodao igrače za 250 tisuća eura. Dinamo Zagreb od prodaje svojih igrača zarađuje više nego cijela 1. Hrvatska nogometna liga zajedno.

Slika 10. Europski klubovi s najvećom zaradom od prodaje igrača u posljednjih 5 godina

#	Club	Expenditure ↓	Arrivals ↓	Income ↓	Departures ↓	Balance ↓
1	 Ajax Amsterdam	€320.85m	78	€703.72m	76	€382.87m
2	 Chelsea FC	€1.41bn	116	€686.05m	121	€-720.74m
3	 SL Benfica	€388.30m	128	€653.85m	128	€265.55m
4	 RB Leipzig	€501.62m	89	€552.77m	89	€51.15m
5	 Juventus FC	€715.34m	107	€546.81m	103	€-168.53m
6	 Atalanta BC	€356.00m	315	€519.24m	307	€163.24m
7	 Atlético de Madrid	€488.25m	99	€518.60m	91	€30.35m
8	 FC Barcelona	€641.34m	91	€516.96m	92	€-124.38m
9	 Inter Milan	€465.02m	209	€504.04m	210	€39.02m
10	 Olympique Lyon	€229.95m	87	€445.08m	89	€215.13m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

U Europi postoji mnogo klubova koji žive od prodaje svoji igrača. Jedan od njih svakako je nizozemski Ajax koji je od prodaje igrača u posljednjih pet godina zaradio 703,72 milijuna eura te ostvario čisti profit u iznosu od 382,87 milijuna eura. Londonski Chelsea zaradio je 686,05 milijuna eura, Benfica 653,85 milijuna eura, RB Leipzig 552,77 milijuna eura, Juventus 546,81 milijun eura, Atalanta 519,24 milijuna eura, Atletico Madrid 518,60 milijuna eura, Barcelona 516,96 milijuna eura, Inter iz Milana 504,04 milijuna eura te OL Lyon 445,08 milijuna eura. Dinamo Zagreb od prodaje igrača zaradio je čisti profit u iznosu od 113,29 milijuna eura u posljednjih pet godina. Pogledamo li u kolonu *Balance*, koja se odnosi na čisti profit od prodaje igrača, vidljivo je da Dinamo Zagreb sa svojih 113,29 milijuna eura profita itekako može parirati najjačim europskim klubovima.

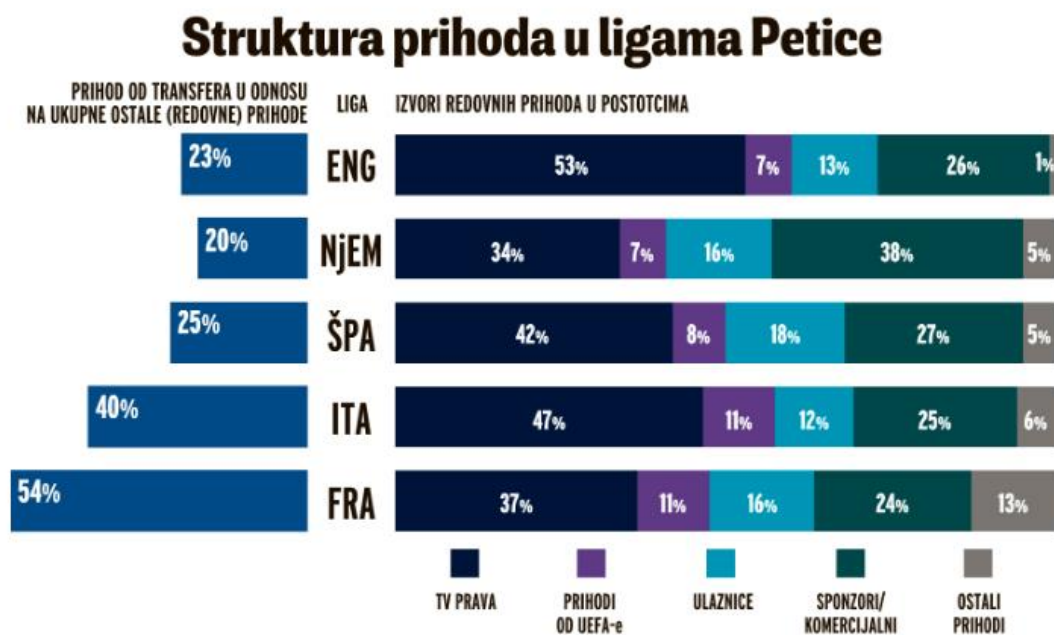
Slika 11. Europski klubovi s najvećom potrošnjom u posljednjih 5 godina

#	Club	Expenditure ↓	Arrivals ↑	Income ↑	Departures ↑	Balance ↑
1	 Chelsea FC	€1.41bn	116	€686.05m	121	€-720.74m
2	 Manchester United	€897.58m	79	€193.27m	74	€-704.31m
3	 Arsenal FC	€841.04m	82	€162.15m	80	€-678.89m
4	 Manchester City	€750.72m	107	€430.97m	105	€-319.75m
5	 Tottenham Hotspur	€728.40m	73	€262.77m	66	€-465.63m
6	 Juventus FC	€715.34m	107	€546.81m	103	€-168.53m
7	 FC Barcelona	€641.34m	91	€516.96m	92	€-124.38m
8	 Paris Saint-Germain	€605.00m	108	€326.60m	98	€-278.40m
9	 Real Madrid	€596.00m	68	€415.15m	68	€-180.85m
10	 Aston Villa	€583.79m	88	€189.67m	86	€-394.12m

Izvor: Transfermarkt.com, 2023.

Proteklih nekoliko godina primjetan je značajan rast financijskih ulaganja u svjetski nogomet s namjerom da se maksimalno poveća konkurentna sposobnost momčadi. Taj se trend reflektira sve većim svotama novca koje se ulažu u transferiranje igrača, unaprjeđenje infrastrukture, modernizaciju metoda treninga te proširenje marketinških aktivnosti s ciljem postizanja izvanrednih rezultata i očuvanja privlačnosti klubova na međunarodnoj razini. Najveći potrošač na nogometnom tržištu engleski je klub Chelsea koji je posljednjih pet sezona na svoja pojačanja potrošio nevjerojatnih milijardu i 410 milijuna eura. Dolaskom američkoga milijardera Todda Boehlyja 2022. godine u tri prijelazna roka Chelsea je na pojačanja potrošio nezamislivih milijardu eura. Bez obzira na silna pojačanja, Chelsea nije uspio osvojiti niti jedan trofej, a sezonu u Premier ligi završio je na 12. mjestu. Chelsea je dokaz da u nogometu i dalje nije presudan samo novac, već su za postizanje uspjeha ključne elementarne vrijednosti kao što su snažan timski duh i međusobna kohezija među igračima te podrška i razumijevanje među suigračima. Također, naglasak se stavlja na strateško vođenje kluba s fokusom na sportske direktore i trenere, kao i na balans između iskusnih i mladih igrača te strastvenu podršku navijača. Naposljetku, postizanje uspjeha u nogometu zahtijeva uravnotežen pristup koji uključuje financijske resurse, strateško upravljanje, timski duh, infrastrukturne investicije i podršku zajednice. Sve te komponente zajedno čine temelj za postizanje izvanrednih sportskih dostignuća koja nadilaze materijalne aspekte.

Slika 12. Struktura prihoda u Ligama petice

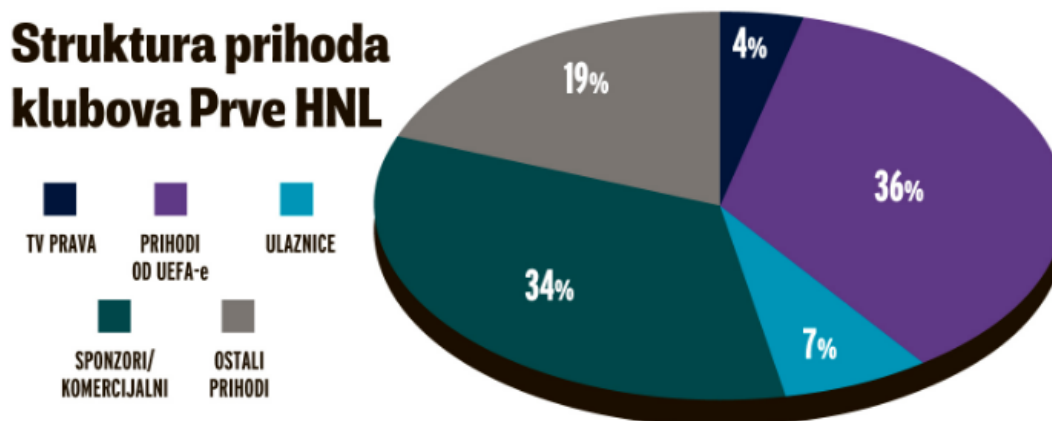

Izvor: Telesport.telegram.hr, 2020.

Slika 12 s podacima iz 2018. godine prikazuje Lige petice u koju spadaju engleska Premier liga, njemačka Bundesliga, španjolska La Liga, talijanska Serie A i francuska Liga 1. Analizirajući financijsku 2018. godinu u Ligama petice, možemo zaključiti da su ključni izvori prihoda sklopljeni ugovori s televizijskim kućama za domaće tržište. Najveći udio prihoda od televizijskih prava od 53 % ostvaruje Premier liga, slijedi Serie A s 47 %, La liga 42 %, Liga 1 s 37 %, dok Bundesliga ostvaruje 34 %. Sljedeća najbitnija stavka su sponzori. Zanimljivo je da je njemačka Bundesliga ovdje na prvom mjestu te od sponzora ostvaruje 38 % prihoda. La liga ostvaruje 27 %, Premier liga 26 %, Serie A 25 % i Liga 1 24 % prihoda od sponzora. Španjolci od prodaje ulaznica dobivaju 18 % prihoda, Nijemci i Francuzi po 16 %, Englezi 13 %, a Talijani 12 %. Vrlo mali postotak odlazi na prihode od UEFA-e. Talijanski i francuski klubovi ostvaruju 11 % ukupnog prihoda od UEFA-e, španjolski klubovi 8 %, a engleski i njemački klubovi po 7 %. Ostale vrste prihoda odnose se na razne donacije i potpore. Francuska ostvaruje 13 % ostalih prihoda, Italija 6 %, Španjolska i Njemačka po 5 %, a Engleska tek 1 %.

Kako bismo bolje i lakše razumjeli te usporedili prikazane podatke iz strukture prihoda u Ligama petice, u nastavku diplomskoga rada prikazat će se struktura prihoda klubova 1. Hrvatske nogometne lige.

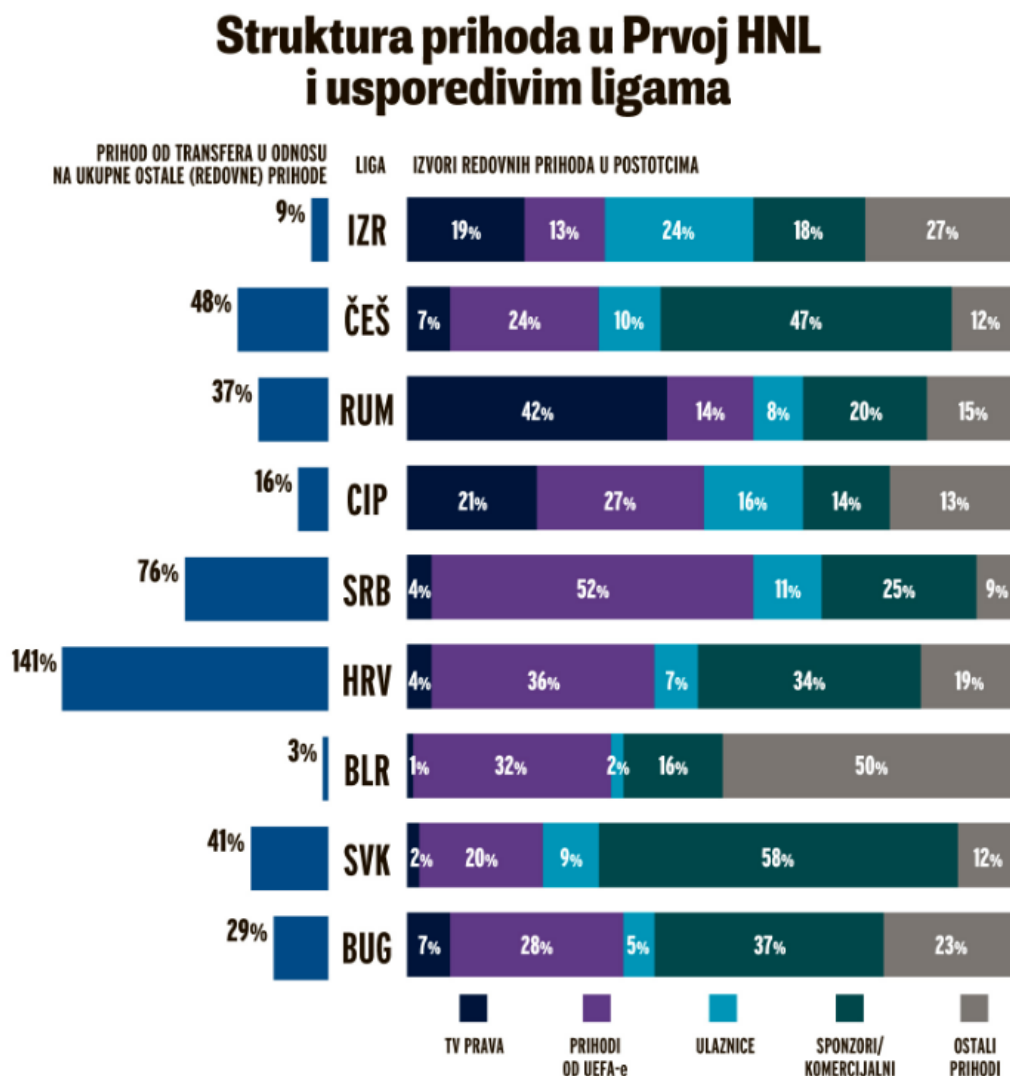
Slika 13. Struktura prihoda klubova 1. HNL

Izvor: Telesport.telegram.hr, 2020.

Opće je poznat podatak kako hrvatski klubovi *žive* od uspjeha hrvatskih klubova u Europi, ponajviše Dinama. Ako Dinamo Zagreb u europskim natjecanjima ostvari uspjeh, automatski podiže klupski koeficijent za 1. HNL., čime svi klubovi 1. HNL dobivaju određenu svotu novca kao nagradu. Gledajući klupski koeficijent, Dinamo Zagreb čak je 29. klub u Europi, dok je primjerice Nogometni klub Rijeka na 127. mjestu, Hajduk Split na 152. mjestu, a Osijek na 166. mjestu u Europi.

U 1. HNL najveći postotak prihoda, 36 % dolazi od prihoda od UEFA-e. Od raznih sponzora dobiva se 34 %, a od ostalih prihoda poput donacija i potpora klubovi ostvaruju 19 %. Generalni problem klubova 1. HNL uglavnom je loša infrastruktura, slaba posjećenost utakmica, cijene ulaznica koje su evidentno niže nego u ostalim europskim ligama. Upravo takva kombinacija čimbenika rezultira činjenicom da prihodi klubova u 1. HNL proizašli iz prodaje ulaznica sudjeluju s tek 7 % u ukupnom prihodu klubova. U 1. HNL jedino se Hajduk Split može pohvaliti s većim brojem navijača na svakoj utakmici. Najslabiji segment u strukturi prihoda 1. HNL su prihodi od televizijskih prava. Pogledamo li najjače nogometne lige svijeta, vidljivo je da one svoj prihod najviše baziraju na televizijskim pravima. Za hrvatski nogomet nemoguće je očekivati da će parirati najjačim svjetskim nogometnim ligama u prodaji televizijskih prava i ulaznica, ali je iznimno važno i poželjno da se u narednom razdoblju ostvari napredak i unapređenje u postotku prihoda u tom segmentu.

Slika 14. Struktura prihoda klubova 1. HNL i usporedivim ligama

Izvor: Telesport.telegram.hr, 2020.

Samo u dvije europske nacionalne lige udio izlaznih transfera u ukupnim prihodima prelazi 70 %. Jedna od tih liga je Superliga Srbije s udjelom od 76 %, dok je druga liga 1. HNL, gdje prihodi od transfera čine čak 141 % ukupnih redovnih prihoda. Navedeni podatak izdvaja 1. HNL kao endemsku vrstu u europskom nogometu. Postavljaju se pitanja o mogućem smanjenju ovisnosti o prodaji igrača, unaprjeđenju beznačajnog TV ugovora, poticanju investitora i sponzora, povećanju broja navijača na stadionima te većem povezivanju putem društvenih mreža. Postavlja se i pitanje može li se ostvariti veći prihod iz komercijalnih izvora te je li moguće u zemlji svjetskih doprvaka stvoriti vrijedan brend.

Srpski i hrvatski klubovi najviši postotak prihoda ostvaruju od UEFA-e, 52 % i 36 %. Rumunjska liga ostvaruje čak 42 % ukupnih prihoda od televizijskih prava, dok 1. nogometna liga Hrvatske i Srbije ostvaruje tek bijednih 4 %. Hrvatski klubovi ostvaruju 7 % prihoda od prodaje ulaznica, a izraelski klubovi od istog ostvaruju 24 %. Slovačka nogometna liga ostvaruje najviši postotak svojih prihoda od sponzora, čak 58 %, dok 1. HNL dobiva solidnih 34 %. Bjeloruska liga najviše je fokusirana na donacije i potpore te čak 50 % svojih prihoda dobiva upravo od toga. Iz navedenog možemo zaključiti da u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi vrlo mali postotak ukupnog prihoda dolazi od televizijskih prava i prodaje ulaznica, a upravo je to ključ uspjeha u modernom nogometu najjačih liga Europe.

Slika 15. Najplaćeniji sportaši svih vremena

Izvor: Statista.com, 2021.

Najplaćeniji sportovi svih vremena su košarka, golf, nogomet, boks, Formula 1 i tenis. Prvi na listi najplaćenijih sportaša svih vremena je Michael Jordan sa zaradom od 2,62 milijarde dolara. U partnerstvu s Nike-om, Jordan je razvio modnu marku nazvanu Air Jordan. Brend tenisica Air Jordan koji je danas najpoznatiji na svijetu, stvoren je tijekom 1980-ih. Već u svojoj inicijalnoj godini, brend je donio prihod od 123 milijuna dolara. Nike je Jordanu ponudio postotak (5 %) zarade i jamstvo da će imati priliku oblikovati vlastitu liniju tenisica. Izvanredan je podatak da je Michael Jordan jedini sportaš u povijesti koji je od suradnje s Nike-om ostvario

zaradu veću od milijardu dolara. U proteklih pet godina, brend Air Jordan generirao je impresivnih 19 milijardi dolara prihoda za Nike, čime je postao najuspješniji sportski brend obuće na svjetskoj razini. Igrači golfa zaradili su pravo bogatstvo; Tiger Woods 2,1 milijardu dolara, Arnold Palmer 1,5 i Jack Nicklaus 1,38 milijardi dolara. Iz svijeta nogometa dolaze Cristiano Ronaldo i Lionel Messi s 1,24 milijarde i 1,14 milijarde dolara zarade. Boksač Floyd Mayweather zaradio je 1,2 milijarde dolara, dok je košarkaš LeBron James zaradio 1,17 milijardi dolara. Listu najplaćenijih sportaša svih vremena zatvaraju vozač Formule 1 Michael Schumacher s 1,13 milijardi dolara i tenisač Roger Federer s 1,12 milijardi dolara ukupne zarade.

Kada govorimo o plaćama, profesionalni nogometaši danas zarađuju astronomske iznose, osobito u Saudijskoj Arabiji, no to je još uvijek nedovoljno da se svrstaju na čelo liste najplaćenijih sportaša svih vremena. Usporedbe radi, najplaćeniji rukometaš svijeta Mikkel Hansen godišnje je u svom sad već bivšem klubu PSG-u zarađivao 1,5 milijuna eura po sezoni, dok najbolji hrvatski rukometaš Domagoj Duvnjak zarađuje 800 tisuća eura u Kielu. U nogometnom PSG-u profesionalni nogometaš Kylian Mbappé zarađuje čak 70 milijuna eura godišnje. Naš najbolji hrvatski nogometaš Luka Modrić u Real Madridu godišnje zarađuje 19,7 milijuna eura, dok hrvatski košarkaš Bojan Bogdanović u NBA ligi zarađuje 18,4 milijuna eura godišnje. Najbolji slovenski košarkaš Luka Dončić u NBA ligi zarađuje čak 36,85 milijuna eura po sezoni, dok najbolji košarkaš svijeta, Srbin Nikola Jokić zarađuje 44,1 milijun eura po sezoni. Najplaćeniji hrvatski sportaš je nogometaš Marcelo Brozović koji u arapskom Al Nassru zarađuje 30 milijuna eura. Marcelo Brozović produžio je u ožujku 2023. godine ugovor s Interom do 2026. godine za 6,5 milijuna eura po sezoni. Međutim, u ljeto 2023. godine stigla je ponuda iz Saudijske Arabije za 30 milijuna eura po sezoni koja se ne odbija. Brozović je tako potpisao ugovor sa Saudijcima i privremeno se oprostio od europskoga nogometa (Transfermarkt.com, 2023).

Saudijska Arabija 2023. godine napravila je revoluciju u nogometu po pitanju plaća nogometaša koji su postali najplaćeniji sportaši na svijetu. Cristiano Ronaldo i Karim Benzema u Saudijskoj Arabiji zarađuju 200 milijuna eura po sezoni, dok Neymar i N'Golo Kanté zarađuju 100 milijuna eura po sezoni.

Koliko su nogometaši zapravo plaćeni najbolje govore sljedeći podatci:

- najplaćeniji košarkaš svijeta Stephen Curry (NBA) zarađuje 47,8 milijuna eura po sezoni
- najplaćeniji igrač američkog nogometa (NFL) Justin Herbert zarađuje 48,38 milijuna eura
- najplaćeniji bejzbolaši (MLB) Max Sherzer i Justin Verlander zarađuju 39,93 milijuna eura
- najplaćeniji boksač Canelo Alvarez zarađuje 101,36 milijuna dolara
- najplaćeniji vozač Formule 1 Max Verstappen zarađuje 50,68 milijuna eura godišnje (Forbes.com, 2023).

FIFA Svjetsko nogometno prvenstvo za žene 2023. godine održano je u Australiji i Novom Zelandu. Ženski nogomet doživljava sve veću popularnost, a ugledni magazin *Forbes* povodom Svjetskog nogometnog prvenstva za žene objavio je popis deset najplaćenijih nogometašica na svjetskom prvenstvu.

Tablica 3. Najplaćenije nogometašice na svjetskom prvenstvu 2023. godine

Alex Morgan – SAD	6,51 milijuna €
Megan Rapinoe – SAD	6,42 milijuna €
Alexia Putellas – Španjolska	3,67 milijuna €
Trinity Rodman – SAD	2,11 milijuna €
Crystal Dunn – SAD	1,84 milijuna €
Julie Ertz – SAD	1,84 milijuna €
Sophia Smith – SAD	1,84 milijuna €
Lindsey Horan – SAD	1,38 milijuna €
Rose Lavelle – SAD	1,28 milijuna €
Sofia Huerta – SAD	1,19 milijuna €

Izvor: Vlastita izrada prema Forbes

Prema *Forbesu*, uvjerljivo najplaćenije nogometašice su Alex Morgan s 6,51 milijun eura i Megan Rapinoe s 6,42 milijuna eura po sezoni. Čak devet od deset najplaćenijih nogometašica dolazi iz Amerike i to je pokazatelj da su Amerikanke daleko najplaćenije u ženskom nogometu.

O sve većoj popularnosti ženskoga nogometa najbolje svjedoči podatak da je 2023. godine utakmicu četvrtfinala Lige prvaka između nogometašica Barcelone i Real Madrida na Nou Campu gledalo 91.533 ljudi, čime je oboren rekordan broj gledatelj na nekoj ženskoj nogometnoj utakmici. Dosadašnji rekord držalo je finale Svjetskog prvenstva za žene 1999.

godine kada je utakmicu između SAD-a i Kine pratilo 90 185 ljudi. Zanimljivo je spomenuti kako je najveća posjećenost publike na utakmici Barcelonine muške ekipe 2023. godine bila 86 422 gledatelja.

Tablica 4. Najveći transferi nogometašica u svijetu

1. Keira Walsh	468 000 €	<u>Manchester City – Barcelona</u>
2. Jill Roord	351 000 €	<u>Wolfsburg – Manchester City</u>
3. Lindsey Horan	302 000 €	<u>Portland Thorns – Lyon</u>
4. Pernille Herder	293 000 €	<u>Wolfsburg – Chelsea</u>
5. Bethany England	293 000 €	<u>Chelsea – Tottenham</u>
6. Alex Morgan	241 000 €	<u>Orlando Pride – San Diego Wave</u>
7. Milene Domingues	234 000 €	<u>Fiammamonza – Rayo Vallecano</u>
8. Lauren James	234 000 €	<u>Manchester United – Chelsea</u>
9. Crystal Dunn	221 000 €	<u>OL Reign – Portland Thorns</u>
10. Sofie Svava	202 000 €	<u>Wolfsburg – Real Madrid</u>

Izvor: Vlastita izrada prema TalkSport

Najveći transfer u povijesti ženskoga nogometa je transfer Keire Walsh iz Manchester Cityja u Barcelonu za 468 tisuća eura. Jill Roord pojačala je redove Manchester Cityja za 351 tisuću eura, dok je Lindsey Horan otišla u Lyon za 302 tisuće eura. Transferi Neymara i Mbappéa od 222 i 180 milijuna eura djeluju nestvarno prema transferima nogometašica, a zapravo se radi o istom sportu.

Možemo zaključiti da muški nogomet nadmašuje ženski nogomet po posjećenosti i financijskim ulaganjima iz nekoliko ključnih razloga:

→ muški nogomet temelji se na duboko ukorijenjenoj sportskoj povijesti koja je stvorila snažnu i vjernu bazu navijača,

→ muški nogomet više je prisutan u medijima od ženskoga nogometa obiljem televizijskih prijenosa, novinskih članaka i *online* sadržaja koji potiču interes publike,

→ financijska ulaganja u muški nogomet znatno su veća što rezultira boljim plaćama igrača, naprednijom infrastrukturom i sofisticiranijim marketinškim strategijama,

→ viši stupanj profesionalizma u muškom nogometu dovodi do atraktivnije i konkurentnije igre koja privlači širi spektar gledatelja,

→ razvijeniji infrastrukturni uvjeti omogućuju organizaciju velikih događaja na najvišim standardima, pružajući tako bogatije iskustvo navijačima,

→ društveni stereotipi i kulturni utjecaji podupiru percepciju muškoga nogometa kao dominantnog sporta, čime se generira veći interes publike i potencijal za marketinške aktivnosti.

Isto tako, važno je napomenuti da se ovaj jaz postupno smanjuje kako ženski nogomet postaje sve profesionalniji i privlači pažnju zahvaljujući trudu usmjerenom prema jednakosti u svijetu sporta.

7. ZAKLJUČAK

Analiza transfera i plaća može pružiti dublje razumijevanje niza izazova s kojima se suočavaju profesionalni nogometaši, uključujući visoke razine pritiska, kratak radni vijek u aktivnom igranju te mogućnosti koje im se nude u pogledu razvoja karijere i postizanja financijske sigurnosti. Profesionalni nogometaši u Hrvatskoj i diljem svijeta ostvaruju visoke prihode zbog svojih izvanrednih sportskih vještina i postignutih uspjeha na nogometnom terenu. Visina njihovih plaća i transfernih naknada u velikoj mjeri ovisi o različitim čimbenicima kao što su popularnost sporta, razina natjecanja, broj sponzorstava i sponzorskih ugovora te ukupna financijska stabilnost unutar nogometnog sektora. Nogomet se pozicionira kao jedan od najpopularnijih i najprofitabilnijih sportova na svjetskoj razini s godišnjim ulaganjima u lige, klubove i igrače koja dosežu milijarde eura. Stoga nije neopravdano što profesionalni nogometaši ostvaruju visoke plaće i sudjeluju u velikim transferima. Takva dinamika rezultira izrazito konkurentnim okruženjem u kojemu se natječu najtalentiraniji i najuspješniji igrači te nagrađuju primjereno svojim doprinosima u klubu i sportu u cjelini. U usporedbi s plaćama profesionalnih sportaša u drugim sportovima, kao što su košarka, američki nogomet, bejzbol i Formula 1, profesionalni nogometaši značajno se izdvajaju po visini godišnjih primanja čime postaju najplaćeniji profesionalni sportaši na svjetskoj razini. Nažalost, ženski profesionalni nogomet još uvijek vidljivo zaostaje u visini plaća i transfera u usporedbi s muškim profesionalnim nogometom što se uglavnom može pripisati društvenim stereotipima, nedostatku financijskih ulaganja u ženski nogomet, pitanjima vezanim uz televizijska prava i duboko ukorijenjenoj povijesti muškoga nogometa. Hrvatski nogomet, osobito 1. Hrvatska nogometna liga, zaostaje u ključnim segmentima u odnosu na ostale europske lige. Veći dio prihoda europski klubovi ostvaruju od prodaje ulaznica i televizijskih prava, dok je u hrvatskom nogometu situacija suprotna – najveći dio prihoda klubova iz 1. HNL dolazi od UEFA-e, a prihodi od prodaje televizijskih prava i ulaznica čine najmanji udio. Za prosperitet hrvatskoga nogometa nužno je promijeniti strukturu prihoda i znatno povećati financijska ulaganja u infrastrukturu. Dinamo Zagreb, kao najuspješniji hrvatski prvoligaš, ističe se u ostvarivanju profita kroz izlazne transferne aktivnosti koje mu omogućavaju da se natječe s najvećim europskim klubovima. Neki od transfera hrvatskih nogometaša u velike europske klubove rezultirali su uspješnim karijerama profesionalnih nogometaša koji su istovremeno igrali za Hrvatsku nogometnu reprezentaciju i osvojili dva odličja na Svjetskom nogometnom prvenstvu tijekom posljednjih pet godina.

Percepcija javnosti o transferima i plaćama profesionalnih nogometaša varira ovisno o individualnim stajalištima i stavovima prema financijskim aspektima nogometnog svijeta. S obzirom na visinu financijskih iznosa koji se povezuju s igračima i financijskim ulaganjima nogometne industrije u cjelini, percepcija može biti oblikovana i pozitivno i negativno. Jedan od razloga za negativnu percepciju može biti osjećaj da su iznosi transfera i plaća previsoki u usporedbi s iznosima u drugim profesijama. S druge strane, postoje i oni koji smatraju da su transferi i plaće igrača u skladu s tržišnim vrijednostima te da profesionalni nogometaši zaslužuju visoke plaće zbog svojih izvanrednih talenata, iznimnih fizičkih i sportskih sposobnosti, odgovornosti prema velikom broju ljudi uključenih u nogometnu industriju, visokog rizika s kojim se suočavaju u svojoj karijeri i činjenice da imaju relativno kratak radni vijek u usporedbi s drugim profesijama. Nogomet kao najvažnija sporedna stvar na svijetu, koja univerzalnim jezikom povezuje ljude širom svijeta, u budućnosti će predstavljati kombinaciju tradicije i tehnologije. Navijačima će pružati posebne virtualne doživljaje na stadionu i unapređivati igru tehnološkim inovacijama. Održivost i društvena odgovornost bit će ključne vrijednosti klubova, a nogomet će i dalje služiti za promicanje jednakosti, kulturološke raznolikosti i poštene igre.

Literatura

1. Bartoluci M. (2003). *Ekonomika i menadžment sporta*, Zagreb, Informator.
2. Bartoluci M., Škorić S. (2009). *Menadžment u sportu*, Zagreb, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. Crnić I., Crnić J., Ćurković M., Gliha I., Ivančić-Kačer B., Ivkošić M., Kačer H., Labar B., Mateša Z., Mijatović N., Mintas-Hodak Lj., Momčinović H., Perkušić A., Petrović S., Primorac D. (2009). *Uvod u Športsko Pravo*, Zagreb, Inženjerski biro.
4. Economy pedia (bez dat). *Financijski fair play*. Preuzeto 5. 1. 2023. s <https://hr.economy-pedia.com/11033209-financial-fair-play>
5. Enciklopedija (bez dat). *Nogomet*. Preuzeto 15. 5. 2023. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43997>
6. Enciklopedija (bez dat). *Transfer*. Preuzeto 14. 4. 2023. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=62024>
7. FIFA (2018.) *Pravilnik o radu s posrednicima*
8. FIFA (2022). *Pravilnik o statusu i transferima igrača*
9. Forbes (bez dat). *Najplaćenije nogometašice svijeta*. Preuzeto 18. 8. 2023. s <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2023/07/21/womens-world-cup-highest-paid-alexmorganmeganrapinoe/?sh=61ddb0085acd&fbclid=IwAR1HcGOuaOERI DN oDNFmMIpsBCM6kFZ2SVEz-v-HDe16vr-Eh6iVaU758KY>
10. Forbes (bez dat). *Najplaćeniji sportaši u 2023. godini*. Preuzeto 25. 7. 2023. s <https://www.forbes.com/lists/athletes/?sh=708894eb5b7e>
11. Forbes (bez dat). *Najuspješniji sportski menadžeri*. Preuzeto 15. 5. 2023. s <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2022/11/17/the-most-powerful-sports-agents-2022-scott-boras-is-in-a-league-of-his-own/?sh=6fef509e3849>
12. Gifford C. (2006). *Čudesni nogomet*, Zagreb, Školska knjiga.
13. Gifford C. (2006). *Nogometna enciklopedija*, Zagreb, Profil.
14. Hrvatski nogometni savez HNS (2022.) *Pravilnik o statusu igrača i registracijama*
15. Hrvatski nogometni savez HNS (bez dat). *O nama – povijest*. Preuzeto 5. 2. 2023. s <https://hns-cff.hr/hns/o-nama/povijest/>
16. Hublin T., Breslauer N. (2010). *Sustavi natjecanja u sportu*, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 1, pp 1 –22

17. Index (bez dat). *Zarada Dinama od transfera Gvardiola*. Preuzeto 17. 8. 2023. s <https://www.index.hr/sport/clanak/evo-koliko-je-tocno-dinamo-zaradio-od-transfera-gvardiola-u-city/2485143.aspx>
18. Međunarodni odbor nogometnih saveza IFAB (2021). *Pravila nogometne igre*
19. Mićović M. (2015). *Transfer fudbalera*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu.
20. Milanović D. (2005). *Teorija treninga*, Zagreb, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
21. Narodne novine (2023). *Zakon o sportu*, Zagreb, Narodne novine d.d., 141/22
22. Novak I. (2006). *Sportski marketing i industrija sporta*, Zagreb, MALING d. o. o.
23. Planet Football. (bez dat). *Najplaćeniji nogometaši svijeta*. Preuzeto 19. 8. 2023. s <https://www.planetfootball.com/quick-reads/10-highest-paid-footballers-players-in-the-world-in-2022-salary-messi-ronaldo-mbappe/>
24. Salary sport (bez dat). *Najplaćeniji igrači u 1. HNL*. Preuzeto 10. 5. 2023. s <https://salarysport.com/football/croatian-first-football-league/highest-paid/>
25. Sky Sports (bez dat). *Manchester City-kršenje financijskog fair play-a*. Preuzeto 20. 6. 2023. s <https://www.skysports.com/football/news/11679/12804623/man-city-premier-league-charges-explained-what-are-they-what-could-punishment-be-whats-the-timescale>
26. Sportske novosti (bez dat). *Nogometni menadžeri u Hrvatskoj*. Preuzeto 1. 7. 2023. s <https://sportske.jutarnji.hr/sn/nogomet/nogomet-mix/ovo-su-najmocniji-hrvatski-menadzери-predstavljamo-ljude-koji-u-rukama-imaju-vise-od-400-milijuna-eura-15345141>
27. Sportske novosti (bez dat). *Trošak plaća po klubovima u 1. HNL* Preuzeto 30.05.2023. s <https://sportske.jutarnji.hr/sn/nogomet/hnl/nestvaran-podatak-dinamo-za-place-igracada-je-50-puta-vise-od-jednog-drugog-hnl-prvoligasa-15001498>
28. Statista (bez dat.) *Najplaćeniji sportaši svih vremena*. Preuzeto 10. 7. 2023. s <https://www.statista.com/chart/26193/inflation-adjusted-earnings-of-the-highest-paid-athletes/>
29. TalkSport (bez dat). *Najveći transferi nogometašica u svijetu*. Preuzeto 15. 7. 2023. s <https://talksport.com/football/1495307/most-expensive-female-football-players-england-worldcup/amp/?fbclid=IwAR0xRZRsovsV3GV5B6uIASTNYZjKuoAfzk2crmrDRvEQTqhRWaz20tV8Q>
30. Telesport. (bez dat). *Usporedba 1. HNL lige s ostalim ligama*. Preuzeto 2. 6. 2023. s <https://telesport.telegram.hr/kolumne/nogomet-narodu/je-li-hnl-na-aparatima/>

31. Težak P. (2018). *Pravni okvir transfera sportaša*, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu.
32. Top soccer blog (bez dat). *Europski klubovi s najvećim plaćama u 2023. godini*. Preuzeto 20. 6. 2023. s <https://topsoccerblog.com/top-european-football-clubs-highest-wage-bill/?fbclid=IwAR3bqXumVUygen8PcWgS4wbaG2nwDPeRXxV4F922k3R3lZpOqZO7Ko9XpE>
33. Transfermarkt (bez dat). *1. HNL - Izlazni transferi*. Preuzeto 20. 8. 2023. s <https://www.transfermarkt.com/1hnl/transferrekorde/wettbewerb/KR1?fbclid=IwAR2dxgy9ppZqGdmAdsKa5YaSAWoMpmkhk0GQ-R2Q8FW8fmCeGVqczMuMWWI>
34. Transfermarkt (bez dat). *1. HNL - Ulazni transferi*. Preuzeto 10. 7. 2023. s https://www.transfermarkt.com/supersporthnl/transferrekorde/wettbewerb/KR1/plus//galerie/0?saison_id=alle&land_id=alle&ausrichtung=alle&spielerposition_id=alle&altersklasse=alle&leihe=&w_s=&zuab=zu&fbclid=IwAR0SKK8elAsAPQndkZtCkfo2Hd33N5V1f0ncu0kBJ2URCctZbHp0VXc7WTk
35. Transfermarkt (bez dat). *Nogometni klubovi s najvećom potrošnjom u zadnjih 5 godina*. Preuzeto 13. 8. 2023. s https://www.transfermarkt.com/transfers/einnahmenausgaben/statistik/plus/0?ids=a&sa=&saison_id=2019&saison_id_bis=2023&land_id=&nat=&kontinent_id=&pos=&altersklasse=&w_s=&leihe=&intern=0&plus=0
36. Transfermarkt (bez dat). *Nogometni klubovi s najvećom zaradom od prodaje igrača u zadnjih 5 godina*. Preuzeto 17. 8. 2023. s https://www.transfermarkt.com/transfers/einnahmenausgaben/statistik/plus/0?ids=a&sa=&saison_id=2019&saison_id_bis=2023&land_id=&nat=&kontinent_id=&pos=&altersklasse=&w_s=&leihe=&intern=0&plus=0
37. Transfermarkt (bez dat). *Zarada hrvatskih klubova od prodaje igrača u zadnjih 5 godina*. Preuzeto 15. 8. 2023. s https://www.transfermarkt.com/transfers/einnahmenausgaben/statistik/plus/0?ids=a&sa=&saison_id=2019&saison_id_bis=2023&land_id=37&nat=&kontinent_id=&pos=&altersklasse=&w_s=&leihe=&intern=0&plus=0
38. Transfermarkt (bez dat.) *Statistika igrača po klubovima*. Preuzeto 25. 8. 2023. s <https://www.transfermarkt.com/neymar/leistungsdatenverein/spieler/68290>
39. Transfermarkt. (bez dat). *Najveći transferi Hrvata u svijetu*. Preuzeto 15. 8. 2023. s https://www.transfermarkt.com/transfers/transferrekorde/statistik/top/plus/0/galerie/0?saison_id=alle&land_id=37&ausrichtung=&spielerposition_id=&altersklasse=&jahrgang=0&

leihe=&w_s=&fbclid=IwAR3N63dx6WSvr3xF89E1fBKAFX-8rYXMoZVS0ZJILsOJ-ILHChpC2PMIDE

40. Transfermarkt. (bez dat). *Najveći transferi u nogometu*. Preuzeto 19. 8. 2023. s

<https://www.transfermarkt.com/statistik/transferrekorde>

Popis slika

Slika 1. Najveći transferi u nogometu	28
Slika 2. Najveći transferi Hrvata u nogometu.....	30
Slika 3. Najuspješniji sportski menadžeri u Hrvatskoj	36
Slika 4. Trošak plaća po klubovima u 1. HNL	40
Slika 5. Plaće u 1. HNL i ostalim ligama.....	41
Slika 6. Najplaćeniji igrači u 1. HNL	42
Slika 7. 1. HNL – Najveći ulazni transferi.....	43
Slika 8. 1. HNL – Najveći izlazni transferi.....	44
Slika 9. 1. HNL – Klubovi s najvećom zaradom od prodaje igrača u zadnjih 5 godina.....	45
Slika 10. Europski klubovi s najvećom zaradom od prodaje igrača u posljednjih 5 godina ...	46
Slika 11. Europski klubovi s najvećom potrošnjom u posljednjih 5 godina.....	47
Slika 12. Struktura prihoda u Ligama petice	48
Slika 13. Struktura prihoda klubova 1. HNL	49
Slika 14. Struktura prihoda klubova 1. HNL i usporedivim ligama	50
Slika 15. Najplaćeniji sportaši svih vremena.....	51

Popis tablica

Tablica 1. Najplaćeniji nogometaši svijeta.....	33
Tablica 2. Europski klubovi s najvećim plaćama u 2023. godini.....	39
Tablica 3. Najplaćenije nogometašice na svjetskom prvenstvu 2023. godine	53
Tablica 4. Najveći transferi nogometašica u svijetu.....	54